

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

2021–2027 m. ES fondų investicijų laikotarpio švietimo ir mokslo srities prioritetų strateginis vertinimas

Atvejo studija - geroji kitų šalių praktika, suteikianti galimybes pritaikyti naujus finansavimo metodus, socialines obligacijas ir kitas finansines priemones Lietuvoje

Užsakovas: LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija

Vilnius, 2021

evalu 2004-2016
Agrotec Polska

Turinys

Santrumpos ir sąvokos.....	3
Paveikslų sąrašas	4
Įvadas.....	5
1 Socialinio poveikio obligacijos.....	6
1.1 Finansavimo mechanizmo aprašymas.....	6
1.2 Dalyvaujančių subjektų tipai	8
1.3 Įgyvendinimas	9
1.4 SPO įgyvendinimo sėkmės veiksniai	10
1.5 Socialinės išmokos ir efektyvumas	12
1.6 Projektų pavyzdžiai	14
1.6.1 SAPIE, Portugalija	14
1.6.2 Integracinis mokyklų miestelis Pestalozzi, Vokietija.....	16
1.6.3 Lapset SIB, Suomija	17
1.6.4 SPOT Évora, Portugalija.....	21
1.6.5 Khano akademija – Šiaurės Portugalija	22
1.6.6 Integruota raštingumo skatinimo programa (IRSP).....	22
1.6.7 Apibendrinimas.....	23
1.7 Šaltinių ir literatūros sąrašas	24
2 Kitų finansinių instrumentų taikymas švietimo ir mokslo srityse	25
2.1 Finansavimo mechanizmo aprašymas.....	25
2.2 Įgyvendinimas	26
3 Išvados ir rekomendacijos	31
1 Priedas. Finansavimo mechanizmuose galintys dalyvauti subjektai.....	33

Santrumpos ir sąvokos

AM	Aukštasis mokslas
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
EK	Europos Komisija
ES	Europos Sąjunga
ET 2020	Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginė programa
ITPC	Inovacijų ir technologijų perdavimo centrai
MVG	Mokymasis visą gyvenimą
NPP	2021-2030 m. nacionalinis pažangos planas
SADM	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
SEK	Socialinis, ekonominis ir kultūrinis statusas
SPO	Socialinio poveikio obligacijos
ŠMSM	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
ŠVIS	Švietimo valdymo informacinė sistema
Projekto vykdytojas	Smart Continent LT UAB
VDM	Visos dienos mokykla

Paveikslų sąrašas

1 paveikslas. Socialinių veiklų finansavimas naudojant SPO mechanizmą	7
2 paveikslas. Sprendimų dėl socialinio poveikio obligacijų medis	9
4 paveikslas. Planuojami ESF veiksmų programos asignavimai finansinėms priemonėms pagal teminį tikslą (mln. EUR)	26
3 paveikslas. Pagrindiniai finansinių priemonių dalyviai	33

Įvadas

Artėjant 2021–2027 m. Europos Sąjungos fondų programavimo laikotarpiui ir siekiant jam tinkamai pasiręgti bei užtikrinti, kad planuojamos intervencijos atitinka šaliai aktualias problemas, yra tinkamos jų sprendimui ir bus veiksmingos, atliekamas vertinimas. Pirmasis vertinimo uždavinys yra įvertinti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos (toliau – ŠMSM) numatytas intervencijas 2021–2027 m. ES programavimo laikotarpiui. Intervencijomis siekiama spręsti problemas mokslo ir švietimo srityse. Vertinimo ataskaita atliekama siekiant pagerinti švietimui ir mokslui skiriamą ES investicijų panaudojimo kokybę, veiksmingumą ir nuoseklumą. Vertinami ŠMSM administruojami uždaviniai.

Vertinimą atlieka „Smart Continent LT UAB“ pagal rugpjūčio 28 d. sutartį S-1215. Vertinimas finansuojamas iš ES struktūrinių fondų lėšų ir valstybės biudžeto lėšų pagal Lietuvos 2014–2020 m. ES Veiksmų programos prioritetą „Techninė parama, skirta informuoti apie veiksmų programą ir ją vertinti“.

Remiantis sutarties priedu (Techninė specifikacija) įgyvendinant pirmąjį vertinimo uždavinį parengta ir šiuo dokumentu teikiama Atvejo studija, kurioje apžvelgta geroji kitų šalių praktika, suteikianti galimybes pritaikyti naujus finansavimo metodus, socialines obligacijas ir kitas finansines priemones Lietuvoje arba pagrindžianti finansinių priemonių švietimo ir mokslo srityje taikymo ribotumą.

1 Socialinio poveikio obligacijos

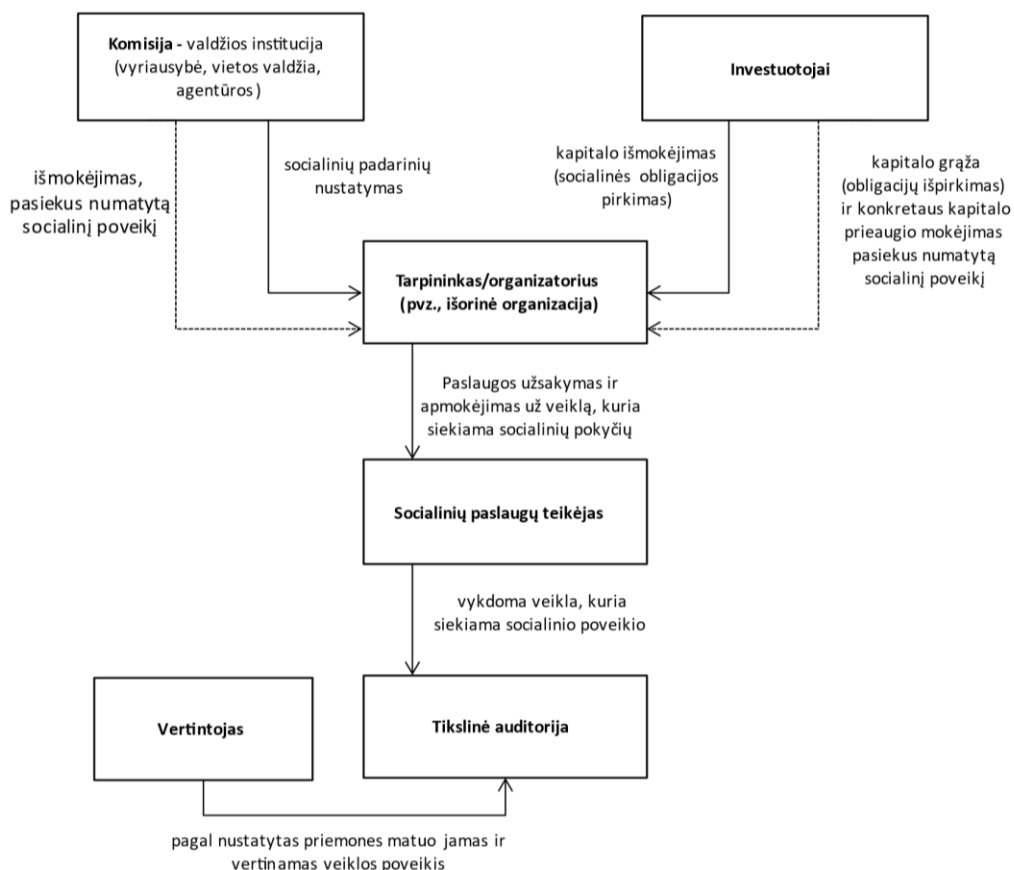
Atlikus užsienio patirčių analizę ir išanalizavus iki šiol Lietuvoje atliktas studijas bei vertinimus finansinės inžinerijos priemonių taikymo švietimo ir mokslo srityse nustatyta, kad finansinės priemonės itin ribotai taikomos mokslo ir švietimo srityse, tačiau yra galimybių įgyvendinti socialinio poveikio obligacijų priemones, kurias sėkmingai jau taiko kai kurios Europos šalys (pavyzdžiui, Suomija, Portugalija, Vokietija ar kt.).

1.1 Finansavimo mechanizmo aprašymas

Socialinio poveikio obligacijos (SPO), dar vadinamos mokėjimu už sėkmę, užmokesčiu už sėkmę, socialinių išmokų obligacijomis, yra viena iš rezultatais pagrįstų sutarčių formų. SPO yra sutartis, pagal kurią socialiai orientuoti investuotojai finansuoja konkrečios paslaugos, programos ar projekto teikimą mainais už išmoką, kuri priklauso nuo poveikio.

Jei įgyvendinant tam tikrą projektą nepasiekiamas numatytas minimalus tikslas, investuotojai negauna finansinės grąžos. Kai rezultatas viršija minimalų tikslą, grąža būna didesnė. Iš biudžeto gautas lėšas tarpininkas naudoja grąžindamas pasiskolintą kapitalą iš privačių investuotojų ir sumokėdamas pelną investuotojams. Finansavimo mechanizmas naudojant SPO turėtų būti svarstomas dviem aspektais, t. y. programos tinkamumu ir finansinės galimybės.

Viešosios institucijos (centrinė ar vietinė valdžia, agentūros) ir išorės subjektai (tarpininkai), veikiantys komerciniu ar ne pelno pagrindu, sudaro sutartis. Sudarytoje sutartyje viešasis subjektas nustato, kokią socialinę problemą reikia išspręsti, ir iš anksto nustato tikslus bei rodiklius, kurie turi būti pasiekti konkrečios socialinės grupės atžvilgiu per nurodytą laiką. Viešasis subjektas įsipareigoja mokėti atlyginimą išorės subjektui tik tada, kai bus pasiektas nustatytas socialinis poveikis. SPO mechanizmas pavaizduotas toliau esančiame paveiksle.

1 paveikslas. Socialinių veiklų finansavimas naudojant SPO mechanizmą

Šaltinis: sudaryta Projekto vykdytojo

Tarpininko rizika ir investuotojo rizika yra glaudžiai susijusios, nes be finansavimo investuotojų, kurie taip pat siekia socialinių problemų sprendimo, nebūtų galimybės įgyvendinti veiklų. Visų trijų šalių, t. y. viešosios šalies, tarpininko ir investuotojų, prioritetas yra veiklos poveikis, nuo kurio priklauso ir finansinė grąža.

SPO finansavimas iš Europos fondų (ESF)

Portugalijoje švietimo srityje SPO mechanizmas remiamas ESF lėšomis pagal veikiančią vietinę žmogiškojo kapitalo programą „PO Capital Humano“ (POCH) prioritetą (vienas iš šešių konkrečių prioritetinės krypties tikslų: socialinių inovacijų veiklos, skirtos eksperimentuoti ir išbandyti naujas veiklas švietimo srityje). Iš POCH programos apie 8 mln. EUR skiriama SPO įgyvendinimui. Bendro finansavimo norma yra 85% ES lėšų, skirtų iš ESF.

1.2 Dalyvaujančių subjektų tipai

SPO suburia įvairias suinteresuotąsias šalis: valdžios perkančiąją organizaciją (komisiją), socialinių paslaugų teikėją, privatų investuotoją, tarpininką ir nepriklausomą vertintoją.

Komisija – valdžios institucija (centrinė ar vietos valdžia, agentūros). Užduotys:

- apibrėžia socialinę problemą,
- nustato biudžetą,
- dalyvauja renkantis paslaugų teikėją,
- suderina rodiklius su tarpininku ir paslaugų teikėju,
- moka už atliktos paslaugos rezultatus.

Investuotojas - asmuo, organizacija arba žmonių ir organizacijų grupė (taip pat bankai, rizikos kapitalo fondai, verslo angelai, socialinių investicijų bankai, asociacijos, fondai, kooperatyvai, privačios labdaros įstaigos), investuojantys savo lėšas į projektą, prisiimdami finansinę riziką už juos ir gaudami grąžą, jei pasiekiami numatyti rezultatai. Investuotojai, įgyvendinami SPO:

- vertina investavimo riziką, pvz. dėl paslaugų teikėjo pasirinkimo,
- perveda sutartą lėšų sumą tarpininkui, kuris jas moka paslaugų teikėjui, užtikrindamas jo finansinį likvidumą,
- jei bus pasiekti numatyti rezultatai, jis atgaus investuotą sumą kartu su sutartu atlygiu.

Paslaugų teikėjas - organizacija (komercinė ar nevyriausybinė):

- užtikrina socialinių paslaugų teikimą - rezultatų, suderintų su vietos valdžia, pasiekimą.

Tarpininkas/organizatorius – įstaiga, per kurią būtų galima nukreipti investicijas ir sudaryti sutartis. Tarpininko veiklos SPO:

- sudaro susitarimą tarp vietos valdžios (komisijos) ir paslaugų teikėjo: padeda išaiškinti socialinę problemą, nustatyti poveikio rodiklius, nustatyti intervencijos laiką ir kt.,
- pateikia teisinę mechanizmo veikimo pusę: suformuoja sutarčių sąlygas ir parengia galutinius dokumentus, teikia teisinę paramą visiems susitarimams ir sutartims bei jų modifikacijoms, atsirandančioms vykdant veiklas;
- derasi dėl komisijos ir paslaugų teikėjo sutarties sąlygų;
- vykdo nuolatinę stebėseną, kaip paslaugų teikėjas įgyvendina sutartas veiklas, reaguoja į krizines situacijas;
- užtikrina investuotojo paiešką ir jo iškeltų investavimo sąlygų suderinimą;
- suteikia paslaugos teikėjui finansinį likvidumą veiklų metu;
- užtikrina išorės vertintojo dalyvavimą;
- valdo lėšų srautus;
- tvarko visus kitus klausimus, kylančius programos eigoje tarp jos dalyvių.

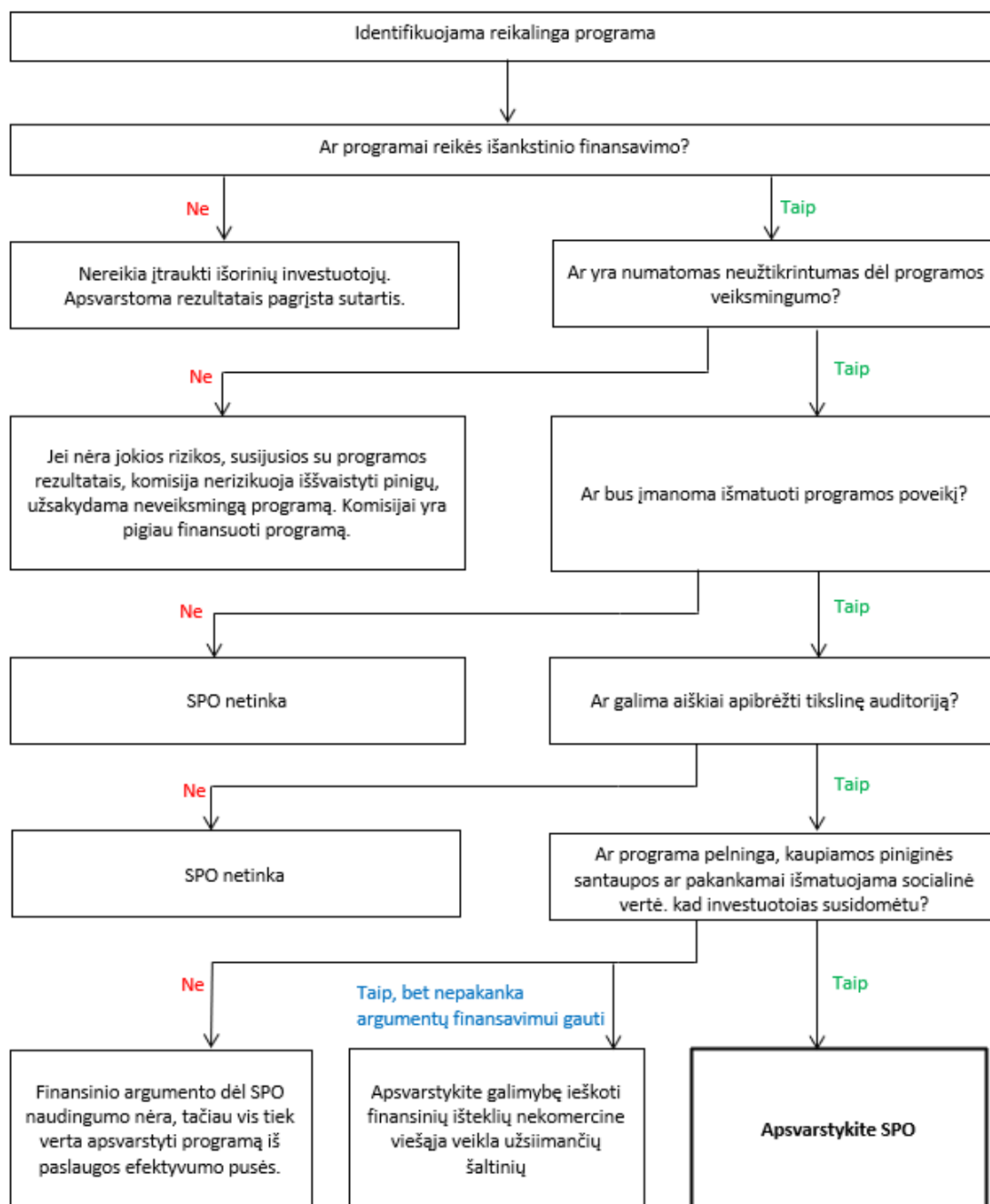
Vertintojas - įmonė ar asmuo:

- įvertina paslaugų teikėjo darbo rezultatus ir patikrina tikslų įgyvendinimą, remiantis rodikliais, numatytais projekto pradžioje;

- rekomenduoja mokėjimą už pasiektą poveikį.

1.3 Įgyvendinimas

2 paveiksle pateikiama schema, padedanti Komisijai įvertinti, ar SPO tinka kaip problemos sprendimo mechanizmas.

2 paveikslas. Sprendimų dėl socialinio poveikio obligacijų medis

Šaltinis: sudaryta Projekto vykdytojo

SPO įgyvendinimas nėra paprastas, nes reikia išpildyti kelias sąlygas. SPO naudojimas yra pateisinamas situacijose, kai dabartinis intervencijų finansavimo modelis neveikia ir būtini pakeitimai. Verta atsižvelgti į SPO, kai matome poreikį:

- išplėsti subjektų, kuriems leidžiama įgyvendinti socialines veiklas, sąrašą;

- veiklų įgyvendinimą perkelti kuo arčiau gyventojų;
- užtikrinti prieigą prie viešųjų paslaugų ir jas teikti skaidriai;
- diegti novatoriškas finansavimo formas.

Vienas iš SPO privalumų yra, kad tai leidžia Komisijai perkelti finansinę riziką, susijusią su rezultatų pasiekimu, išorės investuotojams. Jei Komisija yra užtikrinta dėl programos sėkmės, papildomas išlaidas, susijusias su rizikos perkėlimu, gali būti sunku pagrįsti, o SPO naudojimo atvejis gali būti nepakankamas. Yra ir išimčių, pavyzdžiui, jei maža rizika reiškia mažas investicijų išlaidas ir galimybę pagerinti našumą už nedideles papildomas išlaidas; arba jei reikalingos papildomos investicijos, padedančios pradėti ar išplėsti programas, kurioms kitaip nebūtų buvę pakankamai lėšų. Jei programa yra inovatyvi, SPO gali būti geras būdas ją finansuoti nerizikuojant švaistyti valstybės lėšų.

1.4 SPO įgyvendinimo sėkmės veiksniai

Yra daugybė veiksnių, kurie gali padidinti SPO efektyvumą, tačiau gali būti ir kliūtimis. Veiksniai, turintys įtakos SPO įgyvendinimui, išvardinti žemiau.

- **Stiprios organizacijos**

Būtina sąlyga norint veiksmingai įgyvendinti SPO yra prieiga prie atsparių, stiprių organizacijų, kurios gali pasitelkti finansinius ir žmogiškuosius išteklius, žinias ir patirtį. Socialinės obligacijos kelia didelę riziką, nes socialinis projektas gali nepasiekti suplanuotų tikslų. Todėl dažniausiai tik nevyriausybinių organizacijų ir turtingos filantropinės organizacijos yra pasirengusios atlikti tokias investicijas, dėl kurių investicijų grąžos nebuvimas nebus laikomas nesėkme, o lėšos vis tiek skirtos kilniam tikslui. **Todėl verta pagalvoti, ar švietimo srityje yra subjektų, turinčių potencialą įsitraukti ir rizikuoti.**

- **Centrinės ir vietinės valdžios dalyvavimas**

Valdžios, kuri turi sutikti finansuoti viešąsias užduotis iš privataus investicinio kapitalo, dalyvavimas yra labai svarbus siekiant įgyvendinti SPO. **Būtina skatinti novatoriškas švietimo veiklos finansavimo formas tarp savivaldybių (taip pat mokyklų ir kitų subjektų, vykdančių švietimo veiklą), pristatant gerąją praktiką, siekiant paskatinti vietos valdžios institucijas imtis veiklos šioje srityje.**

- **SPO taikymo patirtis švietimo srityje**

Daugumoje iki šiol įgyvendintų pasaulio socialinių obligacijų programų daugiausia dėmesio buvo skiriama problemoms, susijusioms su:

- darbo rinka (nedarbas, pravaikštos ir kt.);
- benamystė;
- problemomis šeimose, globa, įvaikinimu ir kt.);
- sveikata (diabetas, nutukimo prevencija ir kt.).

Reikalinga remtis užsienio praktika pradedant įgyvendinti projektus Lietuvoje, todėl 1.6 skyriuje aprašyta geroji SPO praktika.

- **Lokalus SPO taikymas**

SPO yra naudojamas „taškiniu“ principu, o ne plačiu mastu, kaip standartinių centrinių ir vietos valdžios administracijų socialinių paslaugų finansavimo metodų atveju.

- **Išmatuojamas poveikis**

SPO kontekste svarbus iššūkis - projektų poveikio įvertinimas. **Būtina apibrėžti išmatuojamą projekto poveikį.** Tikslai turėtų atitikti *SMART principą*, tai yra, jie turėtų būti: konkretūs, išmatuojami, pasiekiami, aktualūs, apriboti laike. Reikalinga naudotis ne lengvais gaunamais veiklos rodikliais, o tikslų poveikį atskleidžiančiais poveikio rodikliais. Neįvertinant sudėtingos sąveikos ir sąlygų, susijusių su socialinėmis problemomis, galima padaryti neteisingas išvadas dėl priežasties ir pasekmės ryšio.

Yra keli skirtingi būdai tai įvertinti. Vienas iš jų – kontrolinės grupės pasitelkimas. Kontrolinė grupė leidžia vertinant apsaugoti nuo išorinių veiksnių, tokių kaip skirtinga ekonominė ar socialinė situacija. Kontrolinę grupę gali būti sudėtinga sudaryti, nes esančių joje nepasieks intervencijos poveikis ir gali kilti nusiskundimų.

Būtina apibrėžti projekto intervencijos logiką projektavimo etape, t. y., parodyti ir pagrįsti **priežasčių ir pasekmių ryšius** tarp diagnozuotos problemos, numatytų veiklų ir poveikio.

- **Tikslinė grupė**

Kad projektas būtų tinkamas SPO sutarčiai, jis turi turėti tikslinę grupę, kurią galima aiškiai apibrėžti prieš įgyvendinant projektą. Neturėdami aiškos tikslinės grupės, komisija rizikuoja, kad paslaugų teikėjas pasirinktų ir teiks paslaugas žmonėms, kurie turi lengvą prieinamumą prie paramos, o ne žmonėms, kuriems labiausiai reikia šios paslaugos. Švietimo srityje gavėjų identifikavimas neturėtų sukelti sunkumų. **Dalyvavimo paramos schemeje kriterijai turėtų būti aiškiai suformuluoti, nedviprasmiški ir pamatuojami.**

- **Galimybių studija**

Nustačius, kad projektas tinkamas SPO, kitas etapas yra **projekto galimybių analizė ir verslo projekto plėtojimas**. Šis etapas apima taikytinų priemonių ir rezultatų, kuriuos reikia pasiekti, apibrėžimą. Tai apima ir projekto finansavimo analizę, pinigų srautų modeliavimą ir pan.

Kitas etapas yra sudaryti sutartį, bendradarbiauti su investuotojais siekiant sutelkti reikalingą finansavimą ir sudaryti sutartis su pasirinktais paslaugų teikėjais. Komisijos nariai paprastai tiesiogiai nebendruoja su investuotojais - tai daro per tarpininkus, o kartais ir per paslaugų teikėjus.

Sutarties sudarymas ir išankstinių sąlygų patikrinimas gali būti problemiškas. Nėra paprasta parengti kruopščius ir apgalvotus projekto tikslus ir numatyti konkrečias sutarties sąlygas paslaugų teikėjams. **Šiuo klausimu rekomenduojama valdžios parama parengiant sutarčių šablonus.**

- **Įgyvendinimas ir tolesni veiksmai**

Įvykdžius SPO, komisijai ir toliau tenka svarbus vaidmuo. Pirma, atsižvelgiant į tai, kad išmokos pagal SPO sutartį yra susijusios su tam tikrų rezultatų pasiekimu, šiuos rezultatus reikia stebėti. Taip pat, reikia valdyti išmokas, o pasibaigus SPO ar paslaugų sutarčių galiojimo laikui turi būti parengtas planas, kaip veiklas tęsti pasibaigus galiojimo terminui, užtikrinant, kad paslaugos gavėjai nebūtų palikti be priežiūros.

- **Įvertinimas**

Nepriklausomas vertintojas kruopščiai matuoja programos įgyvendinimo rezultatus ir tuo remdamasis atlieka nurodo atlikti mokėjimus iš biudžeto. **Todėl būtina apibrėžti reikalavimus vertintojui ir taikytiną metodiką.**

- **Reguliavimo sistema ir mokesčių lengvatos**

Projektų, naudojančių SPO, pavyzdžiai Portugalijoje rodo, kad finansinės paskatos gali būti svarbios. Tiems, kurie investuoja į socialinio poveikio obligacijas Portugalijoje, taikomos mokesčių lengvatos. Pagal

gruodžio 29 d. įstatymo Nr. 114/2017, patvirtinančio 2018 m. valstybės biudžetą, 264 straipsnį 19-A punktą, įtvirtinta lengvata leidžia socialiniams investuotojams 130 proc. visos sumos, investuotos į socialinio poveikio obligacijas, kiekvienu mokestiniu laikotarpiu pripažinti sąnaudomis, neatsižvelgiant į bet kokią būsimą kompensaciją, todėl joms netaikomas pajamų apmokestinimas. Šios mokesčių paskatos tikslas yra paskatinti Portugalijos įmones investuoti į naujoviškus ir eksperimentinius projektus, kuriuose išbandomi nauji metodai spręsti socialines problemas prioritetinėse viešosios politikos srityse. Todėl reikalinga patikrinti, **ar mokesčių teisinis reglamentavimas gali būti paskata, ar kliūtis įgyvendinti SPO.**

Pelnas iš tradicinių nuosavo kapitalo ar fiksuotų pajamų investicijų dažnai neapmokestinamas, jei jis skiriamas kaip labdaros auka, tačiau mažesnė socialiai naudingų investicijų grąža apmokestinama visu tarifu. **Verta pagalvoti, ar reikia naujos reguliavimo sistemos** ir mokesčių lengvatos atskiriems investuotojams, kad jie būtų skatinami investuoti į socialinių finansų sektorių, o ne į tradicines akcijų rinkas. Pavyzdžiui, Jungtinės Karalystės parlamentas priėmė teisės aktus, nustatančius mokesčių lengvatas investicijoms į socialinį poveikį.

Teisinis neapibrėžtumas dėl netinkamo SPO reguliavimo buvo nurodytas Vokietijos leidiniuose. Pagrindinis iššūkis yra teisinis SPO traktavimas, kyla susirūpinimas dėl asmeninės atsakomybės. Vietos valdžios lygmens atstovai galėtų teikti pagalbą investuotojams dėl administracinių klausimų.

- **Su verslu susijusių aspektų sunkumai**

Socialinėms įmonėms ar labdaros organizacijoms gali kilti sunkumų dėl su verslumu susijusių socialinių finansų aspektų, trūkstamos reikiamos finansų valdymo patirties, arba jie gali manyti, kad investicijų grąžos užtikrinimas etiškai nesuderinamas su socialiniu darbu. Labdaros organizacijos gali pajusti, kad socialinių investicijų organizacijos kelia konkurencijos grėsmę, nes didėjančios socialinio poveikio investicijos gali sumažinti labdaros dotacijas.

- **Palankus Europos Parlamento požiūris...**

Europos Parlamentas pritaria alternatyvių finansavimo šaltinių naudojimui socialinei politikai. Europos Parlamentas ragina valstybes nares labiau naudoti finansų inžineriją pasitelkiant tokias priemones kaip socialinio poveikio obligacijas.

- **... bet ESF mokėjimo mechanizmas yra kliūtis**

SPO susiduria su iššūkiais dėl ESF mokėjimo mechanizmo. Jis pagrįstas trumpalaikiais rezultatais, nors teigiami rezultatai gali atsirasti ilgesnėje perspektyvoje. Viena iš kliūčių yra ir maksimalus galimas valstybės indėlio lygis. Nurodoma, kad ESF administracinis sudėtingumas ir mažas programavimo lankstumas sukuria administracinę naštą, ribojančią ESF paramos socialinėms naujovėms potencialą. **Todėl rekomenduojama supaprastinti ESF administracinę sistemą.** Reikėtų ilgesnių SPO įgyvendinimo laikotarpių, nes rezultatų pasiekimas ir išmatavimas trunka ilgiau. Švietimo ir mokslo srityje šie apribojimai gali būti ne tokie griežti, kaip, pavyzdžiui, socialinės, užimtumo ar sveikatos priežiūros srityje. Nepaisant to, Portugalijos švietimo projektų patirtis taip pat patvirtina šią problemą.

1.5 Socialinės išmokos ir efektyvumas

Galimybės įgyvendinant SPO yra:

- **Teigiamų pokyčių pasiekimas**

Visas suinteresuotąsias šalis vienija bendras tikslas pasiekti teigiamą socialinį pokytį konkrečioje tikslinėje grupėje.

- **Rizikos perdavimas**

Užsakydama projektą ar paslaugą, komisija rizikuoja išleisti valstybės lėšas intervencijai, kuri nesuteikia laukiamų rezultatų. SPO leidžia komisijai perkelti šią riziką investuotojams. Tai užtikrina didesnę išlaidų efektyvumą ir leidžia komisijai eksperimentuoti su naujais, mažiau išbandytais projektais.

- **Mokėjimas už sėkmę, o ne nesėkmę**

Atsižvelgiant į tai, kad išmokos priklauso nuo pasiektų rezultatų, SPO užtikrina, kad valstybės pinigai būtų išleidžiami tik sėkmingiems projektams. Praktikoje taip pat tikėtina, kad investuotojai, susidomėję teikiamomis paslaugomis ir intervencijomis, įdės daugiau pastangų, kad užtikrintų numatytų rezultatų ir naudą įgyvendinimą, skirdami papildomų išteklių problemoms spręsti ir bus lankstesni ieškant sprendimų iškilusiems iššūkiams.

- **Įvertinimas/našumas**

Reikalavimas griežtai įvertinti projekto poveikį verčia komisiją atlikti išsamią projekto efektyvumo analizę. Tai savo ruožtu skatina pasiteisinsius projektų plėtoją ir atkartoją. Galutinis rezultatas - efektyvesnis paslaugų teikimas. Nuolatinis išorės investuotojų, kurie domisi paslaugų sėkme, indėlis ir stebėjimas taip pat užtikrina kokybiškesnį veiklos valdymą nei daugelyje standartinių valstybinių užsakymų. Socialiniai investuotojai tikisi griežtai išmatuoti projekto sukurtą socialinį poveikį ir jo finansinius rezultatus.

- **Naujoviškų socialinių paslaugų skatinimas sunkiai pasiekiamiems paramos gavėjams**

SPO leidžia padėti žmonėms, kurių beveik nepasiekia standartinės socialinės apsaugos priemonės ar švietimo paslaugos. Novatoriškos socialinės paslaugos nukreipiamos į sunkiau pasiekiamus paramos gavėjus, pavyzdžiui, pažeidžiamas šeimas ir vaikus su raidos sutrikimais, nusikalstančius nepilnamečius, atskirtį patiriančias visuomenės grupes, neturinčias tinkamo išsilavinimo ar kalbos įgūdžių.

- **Socialinių inovacijų tinklų kūrimas**

SPO dalyvaujančios suinteresuotosios šalys dalinasi gerąja praktika tarpusavyje. SPO suburia švietimo organizacijų, viešojo administravimo, investuotojų, fondų ir konsultacinių įmonių atstovus. Šie atstovai paprastai yra novatoriai, norintys paskatinti finansinių mechanizmų naudojimą sprendžiant problemas. Todėl su SPO susiję tinklai išeina už individualių projektų konteksto rėmų ir skatina kūrybiškus sprendimus kituose kontekstuose.

Formulė „*mokėjimas pagal rezultatus*“ (angl. payment-by-results) sukuria bendradarbiavimą tarp institucijų, kurioms pavesta atlikti socialinę užduotį, ir tų, kurios domisi jos rezultatais (centrinės ir vietos valdžios institucijos ir galiausiai piliečiai). Galima atsisakyti tradicinių sutarčių ir dotacijų bei sutelkti dėmesį tik į konkrečių rezultatų atlyginimą. Praktikoje ši koncepcija pritraukia subjektus, kurie anksčiau nebūtų suinteresuoti socialinių veiklų įgyvendinimu ir jas pradeda palankiai vertinti dėl inovatyvių sprendimų taikymo.

- **Skatinti įrodymais pagrįstos išlaidų viešosioms priemonėms kultūrą**

Vietos administracijai gali būti sunku įgyvendinti įrodymais pagrįstas finansavimo schemas ar pagrįstus „*mokėjimus pagal rezultatus*“ logika. Šis faktas ypač stabdo prevencinio požiūrio į socialinius klausimus sklaidą, nes tai nesudaro paskatų administracijų struktūroms, kurios yra atsakingos už finansinį planavimą, ir šiuo atveju neturi jokios ypatingos naudos taupant pinigus. Tačiau SPO įgyvendinimas gali suteikti pagrindą tokiems metodams. SPO inicijuoja svarstymą, kaip galima įvertinti poveikį ir kokios priemonės ir struktūros tam reikalingos. Be to, tai leidžia sužinoti, kaip įrodymai gali būti įtraukti į sprendimus dėl išteklių paskirstymo.

- **Valstybės išlaidų mažinimas**

SPO siūlo galimybę bent jau ilginiui sumažinti valstybės išlaidas. Privačių lėšų naudojimas leidžia taupyti vyriausybės ir/arba vietinės valdžios pinigus ir skirti juos kitiems projektams.

1.6 Projektų pavyzdžiai

Lietuvoje dar nėra socialinio poveikio obligacijų taikymo pavyzdžių, atliekama galimybių studija, ieškant galimybių pilotiniams projektams, todėl itin svarbu atsižvelgti į sėkmingus užsienio pavyzdžius. Atlikta apžvalga atskleidė, kokioms veikloms švietimo sektoriuje galima pritaikyti SPO mechanizmą, kokie galimi poveikio rodikliai, kaip atliekamas poveikio vertinimas, kokio tipo institucijos dalyvauja projektuose ir ten, kur projektai jau pasibaigę, pasiekto poveikio mastas. Siekiant išnagrinėti užsienio pavyzdžius buvo remtasi antrinių šaltinių informacija apie konkrečius projektus bei atlikti interviu su projekte dalyvavusiomis institucijomis.

1.6.1 SAPIE, Portugalija

Kontekstinė informacija

SAPIE (angl. The System for Analytic and Predictive Information on Education) - analitinės ir nuspėjamosios informacijos apie švietimą sistema, kurią išplėtojo Associação Tempos Brilhantes (tarpininkė) bendradarbiaudama su „Educoach“, S.A. (investuojančia įmone), dirbančia su Portugalijos socialinių inovacijų programa.

Bendras finansavimas: 1 106 833,00 Eur. Portugalija 2020 (70%) 553 416,00 Eur, socialinės investicijos (30%) 553 416,00 Eur (įskaitant „Educoach“, SA 521 508,00 €, Portugalijos telekomunikacijų fondas 31 910, 00 €)

2021 m. pradžioje SAPIE buvo įgyvendinamas 85 mokyklose iš 53 Portugalijos miestų.

SAPIE yra sistema, kuri ankstyvose stadijose identifikuoja rizikoje esančius mokinius, kuriems gresia nebaigti mokyklos, ir sistemaiškai stebi mokyklų daromą pažangą vertinant jų įgyvendinamas prevencines priemones, nukreiptas į nustatytų rizikų mažinimą. Projekto veiklos nukreiptos į mokinius nuo 1 iki 12 klasės.

Intervencijų įgyvendinimas ir poveikio matavimas

SAPIE buvo sukurta pagal Balfanz amerikietiškojį modelį „A-B-C“, kuris vertina patikimiausius rodiklius, įspėjančius apie galimas mokinių nesėkmes mokykloje. Vertinami tokie rodikliai kaip:

- lankomumas (matuojama mokinio praleistų pamokų dalis);
- pasiekimai (vertinami matematikos, gimtosios kalbos ir gamtos mokslų pasiekimai kiekvienais metais);
- elgesys (matuojama pagal gautų sudrausminimų kiekį, rizikingą elgesį, nusikalstamumą);
- sociodemografiniai duomenys (tėvų išsilavinimas, profesija, socioekonominė padėtis ir kt.).

Portugalijoje už mokslinę projekto koordinavimo dalį yra atsakinga tyrėjų komanda iš Kombros universiteto, psichologijos ir švietimo mokslų fakulteto. Šie tyrėjai atsakingi už rizikos vertinimo rodiklių ir metodologijos pritaikymą prie Portugalijos švietimo sistemos sąlygų (įskaitant ir informacinių technologijų sistemų, renkančių duomenis apie mokinius, pritaikymą).

SAPIE integruoja jau įvairiose platformose renkama ir naudojamą informaciją ir ją papildo, matuojant mokinių sėkmę, pažangą ir pateikia vertinimus, paremtus statistine analize. SAPIE nustato rodiklius, įspėjančius apie mokinio riziką nebaigti konkretaus švietimo lygmens numatytu laiku. Mokiniai vertinami kaip esantys rizikoje remiantis tam tikrais rodiklių slenksčiais, pavyzdžiui, buvo praleista 10 ar 20 proc. daugiau pamokų negu visų mokinių vidurkis, neišlaikytas tam tikras skaičius mokyklinių dalykų arba gauti įspėjimai dėl vieno ar daugiau drausmės pažeidimų. SAPIE rizikų analizė suteikia galimybes naudotis tyrimais gauta informacija, kuri pateikiama apie kiekvieną mokinį, ją paprasta naudotis. SAPIE nekuria intervencijų, o diagnozuoja rizikingus mokinius ir numato poreikį imtis specialių priemonių.

Intervencijos turėtų būti pritaikomos keliais lygmenimis. Pavyzdžiui, jeigu klasėje daugiau nei 80 proc. mokinių yra rizikoje pagal tam tikrus rodiklius, reikėtų bendrų intervencijų; jeigu klasėje nuo 5 iki 15 proc. rizikingų atvejų, reikalingos grupinės intervencijos; jei tokių atvejų mažiau nei 5 proc., pateisinamos individualios intervencijos. Detalūs individualių atvejų tyrimai reikalingi, kai pastebimos itin rimtos elgesio, emocinės ar mokymosi problemos. Tai padėtų pritraukti didesnę suinteresuotųjų šalių dėmesį ir mobilizuoti resursus mokyklose, kuriose identifikuojama daug itin rizikingų atvejų pagal bet kurį rodiklį.

Rodikliai nenurodo, kokių intervencijų turėtų būti imamasi – visi atvejai turėtų būti analizuojami atskirai, daugialypiu būdu – įtraukiant šeimą, mokinius ir išorinius paslaugas teikiančius asmenis, pavyzdžiui, gydytojus ar psichologus.

Už teikiamą paramą mokiniams yra atsakinga institucijos, pavadinimu „Įtraukų švietimą palaikančios daugiadisciplininės komandos“ (portug. Equipas Multidisciplinares de Apoio à Educação Inclusiva), kurios yra kiekvienoje Portugalijos mokykloje pagal naują įtraukaus švietimo įstatymą.

Vykdam SAPIE nustatyti poveikio rodikliai buvo:

- pasitraukusių iš mokyklos mokinių dalies sumažėjimas 2 proc. pirmųjų metų gale (2017-2018 m. m.);
- pasitraukusių iš mokyklos mokinių dalies sumažėjimas 3 proc. antrųjų metų gale (2017-2018 m. m.);

Pasiektą poveikį vertino Kombros universitetas (vertintojas). Pirmaisiais metais pasiektas poveikis viršijo pradinį tikslą net 5 kartus. Tai buvo nustatyta palyginant SAPIE projekte dalyvavusias mokyklas su kontrolinėmis mokyklomis. Vertinimas yra paremtas kvaziekperimentiniu dizainu su kontroline grupe ir pakartotinomis intervencijomis, užtikrinant, kad abiejose grupėse būtų mokyklų porų, kuo panašesnių savo dydžiu, socioekonominė aplinka, geografija ir kitais aspektais. Toliau esančioje lentelėje pavaizduotas pasiektas SAPIE poveikis mokiniams.

1 lentelė. SAPIE projekto įgyvendinimo metu pasiektas poveikis

Laikotarpis	Planuotas poveikis	Pasiektas poveikis	Poveikis kontrolinėje grupėje
Pirmųjų mokslo metų pabaiga (2017-2018 m. m.)	2 proc.	5,27 proc.	2,82 proc.
Antrųjų mokslo metų pabaiga (2018-2019 m. m.)	3 proc.	3 proc.	2,6 proc.

Šaltinis: <https://sapie.pt/en/#sistema>

Kontrafaktinė analizė atskleidė, kad nesėkmės lygis mokykloje sumažėjo labiau ekspertimentinėse grupėse (kur taikoma SAPIE sistema) nei kontrolinėse grupėse. Itin reikšmingas poveikis pastebimas tarp mergaičių (žr. toliau esančią lentelę).

2 lentelė. Nesėkmės mokykloje lygio sumažėjimas

Laikotarpis	Ekperimentinė grupė	Kontrolinė grupė
Berniukai	2,27 proc.	0,22 proc.
Mergaitės	43,07 proc.	7,8 proc.

Šaltinis: <https://sapie.pt/en/#sistema>

SAPIE itin gerai suderinama su pokyčiais švietimo sistemoje, kurie buvo inicijuoti 2018 m. Portugalijoje. Reforma paskatino kurti įtraukias mokyklas, kur kiekvienas mokinys, nepriklausomai nuo jo asmeninės, socialinės situacijos, rastų kaip išnaudoti savo potencialą ir gauti išsilavinimą, užtikrinantį dalyvavimą visuomenėje bei socialinę įtrauktį (Įtraukaus švietimo įstatymas 54/2018). Kiekvienoje mokykloje įkurta daugiadisciplinio, įtraukaus švietimo komanda atsakinga už įtraukaus švietimo idėjos platinimą, mokymosi paramos teikimą, stebėseną ir pagalbą mokytojams įgyvendinti įtraukias pedagogines veiklas, tad šiame kontekste SAPIE yra integrali švietimo sistemos dalis.

1.6.2 Integracinis mokyklų miestelis Pestalozzi, Vokietija

Kontekstinė informacija

Pilotinis projektas „Integracinis mokyklų miestelis Pestalozzi“ atliepia skirtumus tarp vaikų mokymosi rezultatų, skiriant ypatingą dėmesį vaikams iš migrantų šeimų. Siekiant sumažinti šeimos kilmės ir socialinių veiksnių įtaką, skiriamos tikslingos paslaugos, ypač papildomos kalbos pamokos, kadangi geri kalbiniai įgūdžiai yra būtini siekiant įgauti kitų žinių. Socialinės ir asmeninės kompetencijos yra svarbūs veiksniai, vystant kognityvinius įgūdžius. Iki šiol šios kompetencijos nebuvo mokyklų dėmesio centre.

Integracinis mokyklų miestelis Pestalozzi yra novatoriška mokymosi ir paramos koncepcija, paremta stebėseną ir paramą, skiriama pagal mokinių poreikius. Pilotinis projektas nukreiptas į profesinio tobulėjimo programas mokytojams ir mokymo tobulinimą, gerinant kalbą, matematikos ir tarpdisciplinines kompetencijas. Turimi mokymosi išteklių yra geriau integruojami ir paramos programos, skirtos tiek mokykloms, tiek tėvams, yra patobulinamos.

Tikslinė grupė: pradinės mokyklas lankantys vaikai iš migrantų šeimų ir esantys rizikoje pasiekti tik prastų mokymosi rezultatų.

Trukmė: nuo 2017-2018 m. m., nuo pirmos iki ketvirtos klasės buvo teikiama reikalinga parama.

Projekto veiklos

Mokymosi koncepcija sudaryta iš dviejų etapų:

- per pirmuosius ir antruosius mokslo metus didžiausias dėmesys skiriamas kompensuoti skirtumams tarp mokymosi gebėjimų. Tam pagrindą suteikia analizė, įvertinant vokiečių kalbos ir matematikos žinias. Testai yra atliekami pirmaisiais metais. Pirmuosius dvejus metus mokytojai skiria ypatingą skirtingoms vaikų kalbos žinioms.
- trečiuosius ir ketvirtuosius metus papildoma mokomoji medžiaga skiriama pagerinti mokymosi rezultatus ir pagilinti bei įtvirtinti žinias.

Taip pat dėmesys skiriamas įgauti socialinius ir emocinius įgūdžius, pavyzdžiui, bendradarbiavimo ar atsakomybės gebėjimus.

Projekto organizacijos

Investuotojas: BASF SE (didžiausia Vokietijos tarptautinės chemijos produkcijos gamintoja)

Užsakovas: Manheimo savivaldybė, Pestalozzi mokykla.

Tarpininkas: PHINEO AG (nevyriausybinių organizacijų), kuri išplėtojo projektą pagal Manheimo miesto ir Pestalozzi mokyklos lūkesčius, ir veikia kaip pagrindinė projekto koordinuojanti ir vadovaujanti institucija. PHINEO įgyvendina projektą kartu su **švietimo partneriais**, įskaitant tokias institucijas kaip Fairchance fondas, Diskalkulijos terapijos centras ir kitos nevyriausybinių organizacijų. Ilgus metus partneriai dirbo siekdami suteikti geresnes švietimo galimybes nepalankioje padėtyje esantiems vaikams ir jauniems suaugusiesiems.

Vertintojas: Bertelsmann fondas – nepriklausomas tyrimų institutas

Projekto poveikio matavimas

Projekto partneriai analizuos poveikį remiantis pradinėms mokykloms skirtomis rekomendacijomis (vertinant pažymius, reikalingus patekti į mokyklas, kurios pasižymi aukštesniais akademineis standartais) ir standartizuotų testų rezultatais, kurie yra atliekami ketvirtųjų metų pabaigoje.

Metai, skirti intervencijoms, laikomi sėkmingais, jeigu jos padeda itin reikšmingai sumažinti trūkumus, atsirandančius dėl šeimos aplinkybių. Kita sėkmės sąlyga – padidėję kognityviniai gebėjimai intervencinėse klasėse lyginant su ankstesniais mokslo metais. Nepriklausoma vertinimo institucija įvertina, ar programa buvo sėkminga.

Pilotinis projektas vertinamas moksliniu būdu viso projekto įgyvendinimo metu. Didžiausias dėmesys skiriamas surinkti detalią informaciją apie programos plėtrą ir efektyvių kasdienių mokyklose galimų taikyti praktikų vystymą. Dėl to svarbiausi kokybiniai mokymo ir vystymosi aspektai. Tam tikslui bus vertinamos Manheimo miesto, Pestalozzi mokyklos, švietimo partnerių, dalyvaujančių vaikų ir tėvų patirtys. Vertinimas atliktas Bertelsmann fondo, bus paviešintas pasibaigus projektui.

Vertinami poveikio rodikliai:

- rekomendacijų dėl patekimo į gimnazijas dalis (pasirenkamos vidurinės mokyklos). Matuojamas padidėjęs rekomendacijų dėl migrantų vaikų patekimo į gimnazijas skaičius;
- standartizuoto testo, atliekamo ketverių metų pabaigoje, rezultatai;
- pagerėję kognityviniai gebėjimai. Pagerėję migrantų vaikų kognityviniai gebėjimai po 1 metų nuo intervencijos pradžios. Rezultatai ankstesniais metais bus pagrindas kontrafaktinei analizei.

Jeigu projektas sėkmingas ir reikšmingai padidins migrantų vaikams suteikiamų rekomendacijų dėl patekimo į gimnazijas skaičių, tuomet investuotojai atgaus investicinę grąžą.

1.6.3 Lapset SIB, Suomija

Kontekstinė informacija

Lapset SIB yra mechanizmas, nukreiptas į vaikų (6-18 metų) atskirties rizikos prevenciją ir geresnių galimybių švietime ir darbo rinkoje suteikimą ateityje. SIB tikslas yra remti neįgalius vaikus, jaunos suaugusiuosius ir jų šeimas. Prevencinės priemonės padeda sumažinti išlaidas socialinei apsaugai ir pagerinamos švietimo galimybės. Lapset SIB nefinansuoja veiklų, už kurias yra atsakingos savivaldybės, bet įgyvendina papildomas veiklas. Dėl Lapset SIB buvo įkurtas SIB fondas, į kurį investuoja privatūs investuotojai ir prisiima finansinę riziką.

Lapset SIB projektai kol kas buvo įgyvendinti 5 Suomijos savivaldybėse: Helsinkyje, Hemenlinoje, Kemionsaryje, Lohjoje ir Vantoje. Pirmieji projektai buvo pradėti Hemenlinoje 2018m. ir Vantoje 2019 m. Reikia pažymėti, kad tokie paslaugų teikėjai kaip „SOS Children’s Villages“ ir „Icehearth“ jau įgyvendina

tokio pobūdžio veiklas daugybę metų, o tai prisidėjo prie kokybiško Lapset SIB projektų stebėsenos modelio sukūrimo.

Paslaugų, kurios turėtų būti suteiktos, spektras ir jų trukmė nustatomos savivaldybės kartu su tarpininku. Jeigu tikslai pasiekiami, savivaldybės administracija grąžina investuotą kapitalą investuotojams ir sumoka sutartą finansinę grąžą. Palūkanos priklauso nuo pasiektų tikslų, kurie nustatomi skirtingi priklausomai nuo savivaldybės. Jeigu tikslai nepasiekti, vietinė valdžia nesumoka, o investuotojai tik atgauna savo lėšas.

Dalis investicijų būna nukreipiama į Suomijos vaikų gerovės federaciją, FIM turto valdymo banką ir Epikus (FIM turto valdymo banko dalis - socialinis verslas, įgyvendinantis socialinius ir aplinkosauginius projektus), kurie atsakingi už SIB fondo valdymą. Investuotojai atgauna 5 proc. grąžą, jeigu tikslai pasiekiami.

Lapset SIB organizacijos

Projektas yra valdomas tarpininko FIM turto valdymo banko bei partnerių Epikus ir Suomijos vaikų gerovės federacijos. Tarpininkas **FIM** užtikrina efektyvią SIB mechanizmo veiklą – valdo lėšas, nustato sutarčių sąlygas, ruošia dokumentus, teikia teisinės paslaugas visiems susitarimams ir sutartims paruošti, derina sutarčių sąlygas tarp užsakovo (savivaldybės) bei paslaugų teikėjo, taip pat padeda nustatyti socialines zonas, kur reikalingos investicijos, nustatyti rodiklius, intervencijos laikotarpį ir kt.

Suomijos vaikų gerovės federacija atsakinga už paslaugų teikėjų savivaldybėms paiešką. Ši organizacija priima paraiškas ir projektinius siūlymus. Kaip Lapset SIB dalis, ši organizacija jau gavo 70 siūlymų dėl projektų iš įvairių paslaugų teikėjų. **Epikus** yra atsakinga už projektų finansavimo modelio parengimą, įvertinant konkrečius savivaldybių poreikius, partnerių teikiamas paslaugas ir sąlygas, nustatytas investuotojų. Galutinis sprendimas dėl paslaugų įgyvendinimo ir finansavimo priimamas **FIM** kaip SIB fondo valdytojo.

Paslaugų teikėjai Suomijos savivaldybėse dažniausiai būna nevyriausybinių organizacijų. Jos teikia socialines paslaugas vaikams ir jų šeimoms. Lapset SIB **investuotojai** yra Espo miestas ir „Tradeka“ (nevyriausybinių organizacijų). Investuotojo rolė yra nustatyti investavimo riziką (pavyzdžiui, priklausančią nuo paslaugų teikėjo). Investuotojai perveda sutartyje numatytas lėšas tarpininkui FIM, kuris perveda jas paslaugų teikėjui.

Užsakovas (savivaldybė) suteikia informaciją apie vaikų ir šeimų situaciją savivaldybės teritorijoje, pateikia duomenis apie socialinę rūpybą ir jai išleidžiamas lėšas. Savivaldybė taip pat dalyvauja nustatant biudžetą ir dalyvauja pasirenkant paslaugų teikėją. Taip pat prieš pasirašant sutartį prisideda nustatant metodą projekto rezultatams ir poveikiui matuoti.

Socialinių paslaugų kokybę ir efektyvumą stebi **SIB valdymo grupė**, kuri taip pat prižiūri ir paslaugų teikėjus. Šioje grupėje dalyvauja savivaldybių, SIB fondo atstovai ir išoriniai ekspertai. Valdymo grupė gali paprašyti pakeisti paslaugų teikimo metodus, jeigu rezultatai nepateisina lūkesčių. Grupė taip pat gali nustatyti dėl papildomų paslaugų, jeigu konkretaus vaiko ar šeimos situacija sukuria tam poreikį, arba rinkoje atsiradus naujų, efektyvesnių paslaugų. Intervencijos efektyvumas yra stebimas viso projekto įgyvendinimo metu.

Vaikų atrinkimas projektui

SIB veiklos nukreiptos į šeimas, kurios yra rizika vaikams atsidurti globoje. Tikslinė grupė apima 3-8 metų vaikus (vaikų amžius gali priklausyti nuo konkrečios savivaldybės poreikių), kurie turi problemų su dėmesiu, mokymusi, emocijomis, bendravimu su bendraamžiais. Projektų naudos gavėjai gali būti tik vieną iš tėvų turinčios šeimos, vieniši tėvai, šeimos, turinčios finansinių problemų ar turinčios sunkumų auginant vaiką, bei šeimos, kuriose vyksta konfliktai tarp jos narių, arba suaugusieji susiduria su problemomis kasdieniame gyvenime, pavyzdžiui, nulemtomis ligų.

Rizikos veiksniai kyla iš tėvų. Rizika identifikuojama, jeigu tėvai turi tik pradinį išsilavinimą, yra išsiskyrę ar mirę, motina arba tėvas turi psichologinių sutrikimų ar priklausomybių, arba šeima gavo pašalpą ilgiau nei šešis mėnesius. Kuo daugiau rizikos taškų vaikui priskiriama, tuo aukštesnei rizikos kategorijai jis priskiriamas ir tuo didesnė išorinė pagalba yra reikalinga. Tokias šeimas identifikuoja savivaldybės, remiantis jų turima informacija, pavyzdžiui, iš socialinių darbuotojų.

Lapset SIB veiklos

Projektų turinys apima kasdienę pagalbą vaikams ir jų šeimoms, skatinant vaikų vystymąsi. Projektai remia ir švietimo veiklas. Paslaugų paketas pritaikomas prie konkrečios savivaldybės tikslinės grupės poreikių, atsižvelgiant į individualius vaikų ir šeimos narių poreikius. Projekto veiklos gali būti tęsiamos daugiau nei kelerius metus, tai priklauso nuo savivaldybių, pavyzdžiui, Hamenlinoje projektai suplanuoti 12 metų, Vantoje – 6-iems. Šių projektų poveikis yra ilgalaikis.

Paslaugų pagrindas savivaldybėse yra **šėimos partnerystės paslaugos**, teikiamos „SOS Children’s Village“. Šėimos partnerio funkcija yra teikti paramą kasdieniame gyvenime, nustatyti problemų priežastis ir poreikius. Šėimų partneriai įprastai yra ankstyvojo ugdymo darbuotojai ir socialinių paslaugų specialistai. Šėimos partnerio veiklos yra papildomos kitomis paslaugomis, reikalingomis vaikui ir šėimai, remiantis savivaldybės nustatytais konkrečiais poreikiais, pavyzdžiui, teikiamos ir psichologinės paslaugos.

Helsinkyje šėimos partnerio funkcijos yra teikti kasdienę pagalbą vaikui (pavyzdžiui, padedant mokytis) ir padėti susitvarkyti su emocijomis bei stiprinti socialinius įgūdžius. Paslaugos taip pat nukreiptos į tėvus, turinčius žemą išsilavinimą ar neturinčius darbo. Tuomet šėimos partneris padeda pateikti dokumentus dėl socialinės paramos, paramos būstui ar teikti kandidatūrą į darbo pozicijas, įstoti mokytis. Šėimos partneris gali būti tarpininkas tarp šėimos ir bendruomenės teikiamų paslaugų bei padėti rasti šėimai paslaugas, kurių jiems reikia, ir planuoti kasdienes gyvenimo užduotis. Vantoje, Helsinkyje, Lohjoje ir Kemionsaryje veikia šėimos e-partnerio paslauga, teikiant paslaugas nuotoliniu būdu, per telefoną ar kitas skaitmenines priemones.

SIB intervencijos apima paramą ir per **komandinį sportą**. Hamenlinos savivaldybėje sporto klubai kuriami iš SIB fondo. Paslaugų teikėjas yra „Icehearts“, kurio veiklos modelis paremtas ilgalaikiu ir daugialypiu socialiniu ir švietimo pobūdžio darbu su vaikais. „Icehearts“ yra socialinė organizacija, kuri padeda vaikams augti per komandinį sportą ir šių vaikų švietėjai yra įsipareigoję teikti vaikui pagalbą iki pat jam tampant suaugusiuoju. Vaikai priklauso sporto klubams, kuriems vadovauja treneris, dirbantis su vaikais daugybę metų. Šio modelio tikslas yra užkirsti kelią atskirčiai, ugdyti socialinius įgūdžius ir užtikrinti, kad vaikai šalia visada turi suaugusįjį, kuris lydi vaiką įvairiais brendimo etapais. Vaikai gali naudotis ir psichologinėmis paslaugomis sporto komandose. Vaikus prižiūri „Icehearts“ organizacija, kuri už kiekvieno vaiko priežiūrą kasmet prašo 2 tūkst. Eur. Šios veiklos bus tęsiamos 12 metų, tad bendra lėšų suma – 1,2 mln. Eur. Kitos investuotojų lėšos nukreipiamos į kitas prevencines paslaugas.

Lapset SIB projekto stebėseną

Projekto efektyvumas ir rezultatyvumas stebimas viso projektu metu. Kontrolės sistema apima:

- valdymo grupė;
- koordinacinė grupė;
- pagrindinė grupė.

Valdymo grupė priima sprendimus ir nustato gaires projektui. Valdymo grupėje dalyvauja savivaldybių atstovai, Suomijos vaikų gerovės federacija ir FIM. Valdymo grupė susiburia nuo 2 iki 4 kartų per metus.

Valdymo grupė vykdo projekto įgyvendinimo stebėseną ir, jei reikalinga, priima sprendimus dėl projekto veiklų pokyčių. Valdymo grupė ne tik priima sprendimus dėl pokyčių, bet ir stebi mokymosi procesą,

panaudoja įgautą patirtį paslaugų teikimo metu ir teikia siūlymus dėl naujų paslaugų ir veiklų tarp Lapset SIB projekto partnerių. Antrojo lygmens kontrolės struktūra yra koordinacinė grupė, susidedanti iš savivaldybės paslaugų valdymo atstovų, paslaugų teikėjų atstovų, atstovų iš Suomijos vaikų gerovės federacijos, socialinių darbuotojų ir kitų atstovų, dirbančių su šeimomis, kaip vaikų sveikatos klinikos vadovas.

Koordinacinė grupė veikia arčiau žemesniojo lygmens, palyginus su valdymo grupe. Koordinacinė grupė nepriima sprendimų, susijusių su projektu. Koordinacinės grupės tikslas yra surinkti informaciją ir grįžtamąjį ryšį apie projekto įgyvendinimą, plėtoti projektą ir įgyvendinti valdymo grupės priimtus sprendimus veiklų lygmenyje. Koordinacinės grupės vaidmuo taip pat apima darbuotojų informavimą apie pokyčius.

Trečiojo lygmens struktūra yra **pagrindinė grupė**. Ji dirba arčiausiai vaikų, tai yra – prisideda prie projekto veiklų. Pagrindinė grupė, remiantis interviu surinkta medžiaga, yra labiausiai įvairialypė ir didžiausia. Be atstovų iš Suomijos vaikų gerovės federacijos, pagrindinėje grupėje taip pat yra, pavyzdžiui, instruktorius dėl prevencinių šeimoms taikomų priemonių, šeimos patarėjas ir neuropsichologas. Grupėje yra ir atstovų iš ankstyvojo vaikų ugdymo, mokyklos sveikatos specialistas ir atstovai iš paslaugų teikėjų organizacijų. Vienas iš šeimos partnerių, kuris buvo kalbintas interviu, nurodė, kad jis dalyvauja savaitinėje SIB komandoje, kurioje komandos nariai vertina vaikų ir šeimų tinkamumą dalyvauti projekte.

Lapset SIB projekto poveikio matavimas

Iš investuotojų perspektyvos, labai svarbu poveikį matuoti tinkamais rodikliais, kadangi investicijų grąža priklauso nuo projekto sėkmės, patvirtinamos per pasiektas rodiklių reikšmes. Tai svarbu ir paslaugų teikėjams bei paslaugas perkantiems, siekiant įvertinti, ar investuotos lėšos pasiteisino, ar jomis galėjo būti pasiekti geresni rezultatai kitur.

Pirmasis vertinimo žingsnis yra poreikių analizė, kurią atlieka savivaldybė kartu su fondu. Tuomet savivaldybė nustato projekto našumo rodiklius. Pavyzdžiui, brangių, korekcinų paslaugų kainos. Toliau savivaldybė, paslaugų teikėjai ir Suomijos vaikų gerovės federacija kartu nustato tikslinę projekto grupę ir įvertina, kas gali būti įtraukti į projektą, o kas negali būti tinkami. Tada paslaugų teikėjai suteikia prevencines paslaugas pasirinktai tikslinei grupei, o paslaugų teikimo metu stebima projekto sėkmė per įvairius rodiklius. SIB projekto efektyvumas gali būti pamatuojamas kelių tipų rodikliais: našumo, veiklų ir procesų.

Našumo rodikliai atskleidžia, kada tikslas yra pasiektas ir lėšos gali būti pervedamos investuotojams. **Veiklų** rodikliai leidžia nukreipti ir panaudoti projekto resursus efektyviai ir tik ten, kur jie reikalingi. **Procesų** rodikliai matuoja intervencijų kokybę.

Pavyzdžiui, Hamenlinos savivaldybėje **našumo** rodikliai SIB fonde, kuris nukreiptas į atskirties tarp vaikų ir jaunų žmonių mažinimą, vadinami NO NEET (žmonės, kurie nedirba ar nesimoko). Jeigu projektu pavyksta sumažinti neturinčių išsilavinimo, darbo ir mokymų žmonių dalį, investuotojams grįžta investicinė grąža skaičiuojant sutaupymus dėl didesnio gyventojų užimtumo, dalyvavimo švietime. Šiame pavyzdyje rodikliai, kurie reguliuoja veiklas (veiklų rodikliai), gali stebėti užsiėmimų praleidinėjimą ir vaiko suvokiamą savijautą.

Procesų rodikliai, t. y. rodikliai, kurie matuoja veiklų ir procesų kokybę, atspindi, pavyzdžiui, dalyvavimo rodiklius, kiek vaikų iš tikrųjų dalyvauja projekto veiklose ir kiek vaikų suformuoja patikimus santykius projekte.

Lapset SIB projekte efektyvumo matavimas yra išskaidytas į **sąnaudų efektyvumo** ir **gerovės efektyvumo** rodiklius. Savivaldybės dažniau vertina sąnaudų efektyvumą per kiekybinius rodiklius, o paslaugų teikėjai naudoja kokybinius rodiklius įvertinti projekto poveikį gerovei. Gerovės efektyvumo matavimas gali skirtis

priklausomai nuo paslaugų teikėjo. Vis dėlto kiekviename projekte vertinant gerovės efektyvumą remiamasi THL metodologija. Ši metodologija sukurta tyrime, atliktame Sveikatos ir gerovės departamento. 1987 atliktos apklausos buvo daugiadisciplininis išilginis tyrimas, apimantis visus vaikus, gimusius Suomijoje nuo 1987 m. sausio 1 d. Žmonės, gimę šiais metais, buvo tiriami 25 metus. Remiantis duomenimis, buvo išskirti tam tikri rizikos veiksniai, kurie prisideda prie vaikų, ypač berniukų, atskirties ir kitų socialinių problemų. Tyrimas taip pat pateikė rodiklius, kuriais matuojama vaikų gerovė. Šie rodikliai, kartu su kitais, ir naudojami SIB projekte.

Tad paslaugų teikėjai naudoja dviejų tipų rodiklius gerovės efektyvumo matavimui skirtinguose stebėsenos intervaluose: THL apklausų klausimynus (renkant informaciją, pavyzdžiui, apie vaikų emocinius, elgesio simptomus, santykių su kitais problemas) ir savus rodiklius, atspindinčius klientų grįžtamąjį ryšį bei konkrečiai vaikams pritaikytą stebėseną. Lapset SIB projekte vaikų tėvai užpildo klausimyną kelis kartus vykstant procesui, kol vaikai lanko pradinę mokyklą.

Gerovės efektyvumo matavimas vis dar tobulinamas ir bandoma pradėti taikyti tokią efektyvumo matavimo metriką kaip SROI (socialinė investicijų grąža). Poveikio rodikliai yra nustatomi kaip socialinės naudos vertinimo modelio dalis, naudojantis biudžetais arba viešąja statistika paslaugų teikimo vietoje ir moksliniais tyrimais, susijusiais su konkrečiomis socialinėmis problemomis ar atvejais. Vienas iš rodiklių panaudojimo tikslų yra paversti socialinį poveikį eurai. SROI yra būdas priskirti piniginę išraišką socialiniam poveikiui, kuriamam organizacijų ir projektų. Praktikoje SROI nurodo naudos dalį nuo visos investicijų vertės, t. y., kokia nauda buvo pasiekta investicijomis. SROI metodas yra naudingas paslaugų teikėjams, kadangi juo naudojantis galima parodyti jų įgyvendinamų veiklų efektyvumą investuotojams, sprendimų priėmėjams ir žiniasklaidai. Informacija, surinkta šiuo metodu, gali taip pat padėti planuoti, valdyti ir plėtoti veiklas paslaugų teikėjo organizacijoje. Taigi, SROI gali būti matomas kaip vidinis strateginis įrankis ir išorinis įrankis, skirtas komunikavimui apie savo veiklų efektyvumą suinteresuotoms šalims.

1.6.4 SPOT Évora, Portugalija

Projektu siekiama padėti Évoros rajono 9 klasės mokiniams, demonstruojantiems prastus mokymosi rezultatus ir esantiems rizikoje likti kartoti mokyklos kursą antrus metus.

Projektas finansuojamas iš Žmogiškojo kapitalo projektų valdymo organizacijos (POCH), Portugalija 2020 programos (Portugalija 2020 yra Portugalijos ir Europos Komisijos partnerystės sutartis, pagal kurią Portugalija 2014–2020 m. gavo 25 mlrd. EUR, kad paskatintų užimtumo didinimą) ir ES lėšų. Kiti investuotojai yra „Deloitte Consultores S.A“, „Banco Santander Totta S.A.“.

Intervencija apima papildomą portugalų kalbos ir matematikos mokymą, individualizuotas motyvacijos konsultacijas, atsakomybės jausmo mokykloje diegimą, tėvų įtraukimą į mokinio stebėseną.

Bendras finansavimas: 100 000 €: Portugalija 2020 50 000 EUR, Portugalijos socialinės investicijos 50 000 € (įskaitant Banco Santander Totta, SA 10 000 EUR, Deloitte Consultores 40 000 EUR)

Mokinių skaičius: 60.

Sprendžiamas socialinis klausimas: prasti mokymosi rezultatai ir mokymosi sunkumai.

Intervencinė sritis: švietimas.

Rezultato rodiklis: valstybinių egzaminų pasiekimai tikslinėje grupėje, lyginant su kontroline grupe.

Tikslas: 5% pagerinti vidutinį mokinių įvertinimą.

1.6.5 Khano akademija – Šiaurės Portugalija

Šis projektas skatina gerinti matematikos mokymo ir mokymosi kokybę, naudojant skaitmeninius Khano akademijos išteklius.

Projekto veiklos prisideda prie visiems prieinamų išteklių dalinimosi, kurie padidina mokinių motyvaciją mokytis, skatina savarankišką darbą ir padeda pagerinti mokymosi rezultatus. Projektas pasižymi savarankiško mokymosi skatinimu – mokiniai mokosi savo tempu, pirmiausia nustatydami ir užpildydami žinių spragas, o tuomet tęsdami mokymosi procesą.

Patikimas turinys: Khano akademijos turinį kuria JAV specialistai, o „Altice“ fondas pritaikė Portugalijos kontekstui. Mokomuosius vaizdo įrašus patikrino ir patvirtino Portugalijos matematikos draugija, o praktines užduotis – Matematikos mokytojų asociacija. Studentams ir mokytojams leidžiama naudotis nemokamai.

Mokytojams skirtos priemonės: naudodamiesi Khano akademijos resursais mokytojai gali lengviau nustatyti savo mokinių mokymosi spragas, pritaikyti mokymo strategijas ir geriau atitikti kiekvieno poreikius.

Igyvendinantis subjektas: EDUCOM - Portugalijos švietimo telematikos asociacija

Dalyvaujančių mokinių skaičius: 2400

Socialinis klausimas: prasti mokymosi rezultatai

Intervencinė sritis: švietimas

Bendras finansavimas: 1 056 138 Eur: Portugalija 2020 m. (70 proc.) 528 069 Eur, socialinės investicijos (30 proc.) 279 713 Eur (įskaitant Portugalijos telekomunikacijų fondą 528 069 Eur)

Rezultato rodiklis: matematikos žinių ir gebėjimų stiprinimas

Tikslas: 9% studentų pagerino matematikos žinias

1.6.6 Integruota raštingumo skatinimo programa (IRSP)

2019/2021 m. IRSP bus diegiama skirtingose trijose Portugalijos mokyklose, o kitos trys mokyklos bus kontrolinė grupė. Programoje dalyvaus daugiau nei 100 pedagogų, jų mokinių ir šeimų bei bus skirta daugiau nei 300 valandų mokymų. Programa siekiama 30% padidinti vaikų raštingumo įgūdžius paskutiniaisiais ikimokyklinio ir pirmojo pradinio ugdymo metais, plečiant ankstyvojo ugdymo pedagogų ir pirmųjų mokslo metų mokytojų pedagogines praktikas, gerinančias raštingumą, skaitymo ir rašymo įgūdžius. Antraisiais įgyvendinimo metais dalyvauja 66 mokytojai ir apie 1000 mokinių.

IRSP veikloje naudojamas funkcinis rašytinės kalbos vartojimas, pedagoginė veikla, turinti žaismingą pobūdį ir įtraukianti ne tik mokyklų bibliotekas, bet ir šeimas. Vaikų mokymasis skaityti ir rašyti prasideda dar prieš pradėdant dalyvauti formaliajame švietime – žinios įgaunamos kasdien susiduriant su rašytine kalba šeimos aplinkoje.

Labai svarbu, kad darželio auklėtojai galėtų mokyti žaismingais ir įtraukiančiais būdais bei taip paskatinti vaikus mokytis rašyti ir skaityti. Pradinių klasių mokytojai turėtų žinoti apie skaitymo ir rašymo įgūdžių įgijimo procesą, nes šie gebėjimai susiformuoja dar itin ankstyvu metu – priešmokyklinio ir pradinio ugdymo metu.

Mokinių skaičius: 444

Šiuo projektu siekiama ikimokyklinio ir pradinio amžiaus vaikams bei jų šeimoms suteikti galimybę naudotis šeimos raštingumo ir skaitymo skatinimo programomis.

Projekto sėkmė bus vertinama raštingumo įgūdžių tobulinimu, kuris atsiras tobulinant mokytojų įgūdžius mokyti skaityti ir rašyti bei gerinant šeimų raštingumą.

Socialinis klausimas: nesėkmės ugdyme

Intervencinė sritis: švietimas

Bendras finansavimas: 540 800 Eur: Portugalija 2020 (70 proc.) 270 400 Eur, socialinės investicijos (30 proc.) 270 400 Eur (įskaitant Aga Khano fondą Portugalija 270 400 Eur)

Rezultato rodiklis: geresni raštingumo įgūdžiai

Tikslas: 30% pagerinti raštingumo įgūdžius

1.6.7 Apibendrinimas

EBPO atliktame tyrime¹ pažymima, kad SIB praktiškai buvo pritaikytos tokiose srityse kaip socialinė rūpyba, švietimas, nusikaltimų prevencija ir nedarbas, o tiksliau – SIB buvo taikomos siekiant spręsti problemas, susijusias su benamyste, vaikų globa, šeimų stiprinimu, parama vaikams iš nepasiturinčių šeimų. Socialinis dėmuo yra svarbiausias dėmuo, nors iš pateiktų užsienio pavyzdžių šiame skyriuje kai kuriuose projektuose švietimo tematika koncentruojamasi tik į moksleivių rezultatų gerinimą tam tikruose dalykuose (pvz., matematikoje ar skaityme).

Kita vertus, siekiant įgyvendinti 2021–2027 m. ES fondų investicijų programoje Lietuvai numatytą prioritetą didinti švietimo prieinamumą asmenims, patiriantiems atskirtį, per socialines inovacijas, reikalinga atsižvelgti į socialinį dėmenį ir įgyvendinti integruotus socialinio poveikio obligacijų projektus, jungiant švietimo ir socialines sritis (žr. Suomijos Lapset SIB atvejį, aprašytą 1.6.3 skyriuje).

Potencialūs projektai Lietuvoje galėtų būti nukreipti į socialinėje rizikoje esančių vaikų įtraukti ir pagalbą kasdieniame gyvenime (pvz., šeimos partneris, nuolat bendraujantis su šeima, padedantis įgyvendinti kasdienes veiklas, naudotis viešosiomis paslaugomis, teikiamos psichologinės paslaugos) bei mokymesi (pvz., individualizuotas mokymasis pagal nustatytus pasiekimų trūkumus, papildomas kalbos mokymas (aktualus tautinių mažumų ar migrantų vaikams), lankomumo gerinimas, rizikos dėl iškritimo iš švietimo sistemos vertinimas, įtraukimas į neformalaus švietimo veiklas, kuriose papildomai rūpinamasi vaikais, pagalba vaikui gerinant socialinius įgūdžius ir pan.).

Siekiant gerinti vaikų įtrauktį švietime svarbu ugdyti socialinius įgūdžius ir pasitikėjimą, kurie gali prisidėti prie vaiko sėkmės mokykloje, geresnių pasiekimų ir ilgesnės trukmės ugdymosi proceso (pavyzdžiui, Kanadoje SIB projekte vaikus buvo siekiama įtraukti į papildomas muzikos ar sporto veiklas²). Įgyvendinant tokio pobūdžio projektus galima stebėti vaikų mokymosi pasiekimus, Suomijos pavyzdžiu vykdyti vaikų gerbūvio apklausas, stebėti, kiek tikslinės grupės vaikų baigia 10 ar 12 klasių, aukštojo mokslo įstaigas ir pan.

Kaip atskleidė Kurk Lietuvai atlikta analizė³, Lietuvoje potencialiai SIB projektais švietimo ir socialinėse srityse tarpininkais galėtų būti fondus valdančios ne-pelno organizacijos, tokios kaip Atviros Lietuvos fondas, arba fondų atrankas vykdančios institucijos kaip Invega. Galimi paslaugų teikėjai: SOS vaikų kaimas (ši tarptautinė organizacija taip pat dalyvavo įgyvendinant Lapset SIB projektą Suomijoje), AC Patria,

¹ <http://www.oecd.org/cfe/leed/UnderstandingSIBsLux-WorkingPaper.pdf>

² https://sibdatabase.socialfinance.org.uk/?project_id=73

³ <http://kurklt.lt/wp-content/uploads/2021/03/SIB-siu%CC%84lymas-final.pdf>

Caritas, Maltiečiai ir kt. Valdžios institucija, nustatanti kryptis, tikslus ir parenkanti tarpininką galėtų būti ŠMSM kartu su LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

1.7 Šaltinių ir literatūros sąrašas

1. A public initiative to promote and support social innovation <https://inovacaosocial.portugal2020.pt>
2. Bugg-Levine, B. Kogut, N. Kulatilaka, A New Approach To Funding Social Enterprises, „Harvard Business Review” January–February 2012
3. Competition documentation: Call for applications - Social innovation actions for experimentation and testing of new responses in the educational area - Social Impact Titles (POCH-67-2017-14)
4. Griffiths, Ch. Meinicke, Introduction to Social Impact Bonds and Early Intervention, Early Intervention Foundation, 2014
5. Implementing Social Impact Bonds in Germany - Challenges for Pay-for-Success Models in the German Welfare System, Thomas Scheuerle & Anja Nieveler, 2017
6. K. Marchewka-Bartkowiak, M. Wiśniewski, Obligacje społeczne – nowy instrument finansowania zadań społecznych, Studia BAS Nr 4(44) 2015, www.bas.sejm.gov.pl
7. Khan Academy <https://pt-pt.khanacademy.org/>
8. Operational program under the investment objective on growth and employment, PO Capital Humano
9. Perrin B., Evaluation of Payment by Results (PBR): Current Approaches, Future Needs – Final Report, Department for International Development, Working Paper 39/2013
10. PO Capital Humano <https://www.poch.portugal2020.pt>
11. Social bonds, Shipyard Foundation <https://stocznia.org.pl/2017/08/06/3212/>
12. Social impact bonds – a new instrument to finance social services, Studia BAS, 2015 http://orka.sejm.gov.pl/wydbas.nsf/0/321E3C5F899B355FC1257F400042835B/%24File/Strony%20odStudia_BAS_44-9.pdf
13. Social impact bonds Private finance that generates social returns, Briefing, European Union, 2014
14. Social innovations in the field of social bonds, Wiedza Edukacja Rozwoj, 2019 <https://www.power.gov.pl/strony/o-programie/projekty/innowacje-spoleczne-rezultaty/obligacje-spoleczne/>
15. The System for Analytic and Predictive Information on Education <https://sapie.pt/en/#sistema>

2 Kitų finansinių instrumentų taikymas švietimo ir mokslo srityse

2.1 Finansavimo mechanizmo aprašymas

ESF bendrai finansuojamos finansinės priemonės yra ES finansinės paramos priemonės, siekiant vieno ar kelių konkrečių ES politikos tikslų. Pagrindinės finansinės priemonės yra **paskolos, garantijos, investicijos į nuosavą kapitalą ir kvazinuosavą kapitalą**⁴. 1 priede pateikiama bendra informacija apie finansinių priemonių taikymą, galinčius dalyvauti subjektus.. LR ekonomikos ir inovacijų ministerija apibrėžia finansines priemones irgi panašiai: tai būdas panaudoti ES lėšas ne teikiant vienkartinės negrąžinamas subsidijas, o skolinant lėšas, teikiant garantijas, investuojant į kapitalą⁵. Kaip nurodoma Finansinių priemonių įgyvendinimo taisyklėse⁶, finansinės priemonės gali būti skirtos tik finansiškai gyvybingoms investicijoms, pajamų ar pelno duodančioms veikloms finansuoti, arba veikloms, kurios ateityje sudarytų sąlygas mažinti išlaidas, tačiau rinkos sąlygomis negali pritraukti papildomų lėšų.

PASKOLA: Susitarimas, įpareigojantis skolintoją skolininkui leisti naudotis sutarta pinigų suma už sutartą laikotarpį ir pagal kurį skolininkas privalo grąžinti tą sumą per sutartą laiką. ESF gali užtikrinti lengvatines paskolas, kurios siūlomos už mažesnes nei rinkos palūkanų normos, ilgesnius grąžinimo laikotarpius arba mažesnius užstato reikalavimus. **Vertinant pritaikymą švietime ir moksle, paskolos gali būti naudingos didinant galimybes mokytis jaunimui bei mokytis visą gyvenimą, gerinant švietimo ir mokymo sistemų pritaikymą darbo rinkai, palengvinant perėjimą nuo švietimo prie darbo rinkos.**

GARANTIJA: Rašytinis įsipareigojimas prisiimti atsakomybę už visą ar dalį trečiosios šalies skolos ar įsipareigojimų arba už sėkmingą tos trečiosios šalies įsipareigojimų įvykdymą. **Vertinant švietimą, garantija gali būti naudinga skatinant vienodas galimybes gauti geros kokybės švietimą, sudarant geresnes galimybes mokytis visą gyvenimą visoms amžiaus grupėms, palengvinant perėjimą nuo švietimo prie darbo, stiprinant profesinio švietimo ir mokymo sistemas ir jų kokybę.**

INVESTICIJOS Į NUOSAVĄ KAPITALĄ: Kapitalo suteikimas įmonei, tiesiogiai ar netiesiogiai investuojant mainais už visišką ar dalinę tos įmonės nuosavybę ir kai nuosavo kapitalo investuotojas gali prisiimti tam tikrą įmonės valdymo kontrolę ir pasidalyti įmonės pelnu. **Nuosavas kapitalas netinka švietimo ir mokslo projektams.**

INVESTICIJOS Į KVAZINUOSAVĄ KAPITALĄ: Finansavimo rūšis, kuri yra tarp nuosavo kapitalo ir skolos. Turinti didesnę riziką nei pirminė ir mažesnę riziką nei paprastasis kapitalas. Kvazinuosavo kapitalo investicijos gali būti struktūrizuotos kaip skolos, paprastai neužtikrintos ir subordinuotos, kai kuriais atvejais konvertuojamos į nuosavą kapitalą, arba kaip privilegijuota nuosavybė. **Beveik nuosavas kapitalas netinka švietimo ir mokslo projektams.**

Be to, yra mišrių finansinių priemonių formų, apibrėžtų kaip mišrus kapitalas. Jose yra dotacijų, nuosavo kapitalo ir skolos kapitalo elementų. Hibridinio kapitalo pobūdžio finansiniai produktai, kurie tinka

4

https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/Manual_Introducing_financial_instruments_for_the_European_Social_Fund.pdf

9

⁵ <https://eimin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/fp-dpk/fp>

⁶ ĮSAKYMAS DĖL FINANSINIŲ PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO Taisyklių PATVIRTINIMO 2014 m. spalio 16 d. Nr. 1K-326, Vilnius, 2020-11-19 suvestinė redakcija. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a4f50120589c11e49df480952cc07606/ZWWRZluuTp>

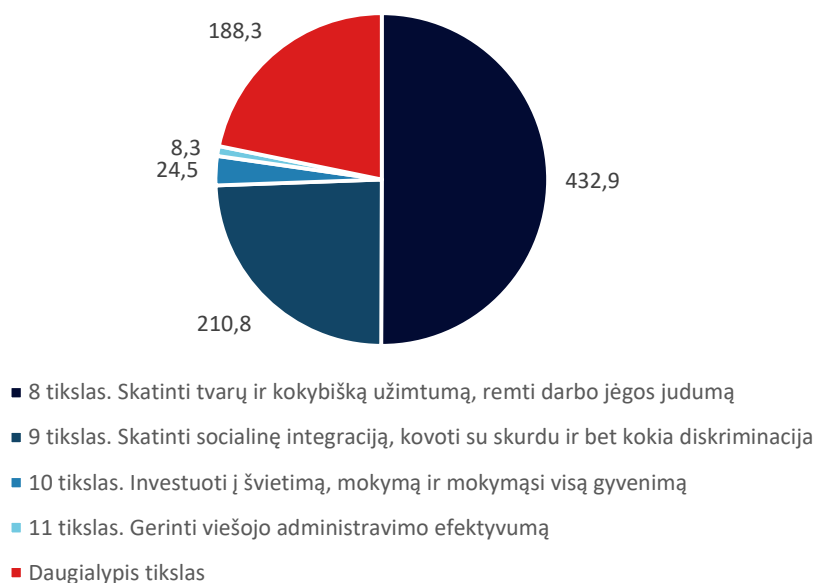
švietimo projektams, yra atleidžiama paskola. Paskola, kuri sėkmės atveju paverčiama dotacija, tačiau net ir nesėkmės atveju ji taip pat gali būti iš dalies konvertuojama. Jei naudos gavėjas pasiekia iš anksto sutartus tikslus ar neviršija tam tikrų numatytų rodiklių (pavyzdžiui, siejant su gaunamu darbo užmokesčiu po studijų), paskolos grąžinti nereikia.

Vadovaujančioji institucija, atsižvelgdama į įgyvendinimo struktūrą, gali nuspręsti įgyvendinti finansinę priemonę per **finansinį tarpininką** arba dviem etapais per **fondų fondą** (angl. fund of funds). Išanalizuoti finansinių priemonių (studentų paskolų) atvejai rodo, kad naudojami skirtingi metodai.

Finansinės priemonės dažnai derinamos su nefinansinėmis paslaugomis (mokymai, finansinės konsultacijos, karjeros konsultacijos). Praktinių gerosios užsienio praktikos pavyzdžių daugiausia nustatyti tik taikant paskolas studentams (o tai jau taikoma Lietuvoje). Kita praktiškai taikoma ir ESF nurodoma kaip vis populiarėjanti priemonė, naudojanti finansinės priemonės principą, yra socialinio poveikio investicijos⁷.

2.2 Įgyvendinimas

Išanalizavus įvairių šalių veiklos programas, paaiškėja, kad ESF finansinės priemonės dažniausiai naudojamos tvariam ir kokybiškam užimtumui skatinti ir darbo jėgos judumui remti (8 tikslas) bei socialinei įtraukčiai skatinti, kovai su skurdu ir bet kokia diskriminacija (9 tikslas). Tik nedidelė lėšų dalis buvo skirta švietimui (10 tikslui).

3 paveikslas. Planuojami ESF veiksmų programos asignavimai finansinėms priemonėms pagal teminį tikslą (mln. EUR)

Šaltinis: Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinis direktoratas, pagrįsta ESF programomis

Dėl ilgo laikotarpio tarp investicijų ir finansinės grąžos investicijoms į švietimą (10 tikslas) yra sudėtingiausia pritaikyti finansines priemones. Ypač švietimo investicijos būna aktualios jauniems žmonėms, o jie įprastai neturi sukaupę turto, neturi kredito istorijos, verslo veiklų įgyvendinimo patirties.

7

https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/Manual_Introducing_financial_instruments_for_the_European_Social_Fund.pdf

11

10 tikslo finansinės priemonės gali būti pritaikytos netiesiogiai spręsti įsidarbinimo problemas (investicijos į švietimą padidina darbo galimybes). Šios iniciatyvos gali ugdyti verslumo mąstyseną ir įgūdžius, kad jaunimas suprastų savarankišką darbą kaip karjeros pasirinkimą. Taip pat, suteiktų jiems verslumo žinių, techninių įgūdžių ir kompetencijų, reikalingų sėkmingam verslui sukurti ir valdyti.

Analizuojant 10 tikslo taikymo sritį, galima daryti išvadą, kad **finansinių priemonių naudojimas yra pagrįstas**:

- aukštojo išsilavinimo atveju, siekiant padidinti studijuojančiųjų skaičių (ypač skiriant dėmesį į socialiai remtinas grupes);
- gerinant visų amžiaus grupių prieinamus prie mokymosi visą gyvenimą formalioje ir neformalioje aplinkoje paslaugas, tobulinant darbo rinkai reikalingas žinias, įgūdžius ir kompetenciją bei skatinant lankstų mokymosi kelią, teikiant karjeros konsultacijas. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje mokymasis profesinėse mokyklose ir mokymosi visą gyvenimą lygis yra žemas net ir siūlant nemokamas ar lengvai prieinamas paslaugas, tokių finansinių priemonių taikymo galimybės būtų ribotos, tačiau Europos investicijų fondas sukūrė 50 mln. Eur vertės pilotinį garantijų fondą, kuriuo galės pasinaudoti norintys pasinaudoti aukštojo mokslo, profesinio mokymo ar mokymosi visą gyvenimą paslaugomis⁸. Nurodoma, kad šis pilotinis projektas gali padėti tapti garantams švietime viena iš pagrindinių finansinių priemonių 2021-2027 m. laikotarpiu.

Derėtų pažymėti, kad finansinių priemonių pagrįstumas švietimo srityje yra tik teorinis, kadangi praktinių pavyzdžių 2014-2020 m. laikotarpiu, taikant šiuos instrumentus (neskaitant socialinio poveikio obligacijų ir paskolų studentams) švietimo srityse nebuvo^{9,10}.

Finansinių priemonių tinkamumas yra pakankamai **mažas**, norint:

- sumažinti ir užkirsti kelią ankstyvam mokyklos nebaigimui ir skatinti vienodas galimybes gauti geros kokybės ankstyvojo, pradinio ir vidurinio ugdymo, įskaitant formalų ir neformalų mokymąsi, siekiant vėl integruotis į švietimą ir mokymą.
- Gerinti švietimo ir mokymo sistemų pritaikymą darbo rinkos poreikiams, palengvinti perėjimą nuo švietimo prie darbo rinkos, stiprinti profesinio švietimo ir mokymo sistemas ir jų kokybę, pasitelkiant įgūdžių numatymo, mokymo programų pritaikymo ir darbo mokymosi sistemų sukūrimo ir plėtros mechanizmus (įskaitant dualines mokymosi sistemas ir pameistrystės programas).

Vis dėlto praktiškai ESF dažniausiai taikomos finansinės priemonės švietimo sektoriuje apima tik aukštąjį sektorių, o konkrečiai – paskolas studentams¹¹. ESF finansinių instrumentų taikymo gairėse 2016 m. nurodoma, kad tarp EBPO šalių nėra ilgametės finansinių priemonių taikymo patirties švietimo sektoriuje, išskyrus paskolas studentams.

⁸ European Investment Bank. EU launches new EUR 50 million pilot to develop skills and education across Europe. Prieiga per internetą: https://www.eif.org/what_we_do/guarantees/news/2020/eif-pilot-guarantee-skills-education.htm

⁹ FI Compass. Introducing financial instruments for the European Social Fund. Prieiga per internetą: https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/Manual_Introducing_financial_instruments_for_the_European_Social_Fund.pdf

24

¹⁰ FI Compass. Financial instruments in your country. Prieiga per internetą: <https://www.fi-compass.eu/fisiyc>

¹¹ FI Compass. ESF financial instruments for student loans to leave no one behind. Prieiga per internetą: <https://www.fi-compass.eu/news/2020/04/esf-financial-instruments-student-loans-leave-no-one-behind>

Lietuvoje taip pat 2018 m. atlikto vertinimas¹², kurio metu įvertintos galimybės taikyti finansinės inžinerijos priemonės teikiant įvairias švietimo ir mokslo paslaugas, atsižvelgiant į finansinių priemonių tinkamumui įvertinti taikomus kriterijus kaip pelnas ar potencialiai ateityje sutaupomos lėšos.

Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas įprastai yra nemokamas, generuoja mažas arba negeneruoja jokių pajamų, nebent būtų imamasi papildomų mokamų paslaugų susijusių su vaikų priežiūra, ar perduodamos rinkai tokios paslaugos kaip maitinimas ar skalbimas, bet bendru vertinimu finansinės priemonės nėra tinkamos. Profesiniame mokyme taip pat galimybės taikyti finansines priemones itin ribotos, išskyrus tęstinį mokymąsi, kur įžvelgiamas potencialas, bet tam pirmiausia reikėtų reikšmingai padidinti paslaugų paklausą, siekiant pritraukti daugiau besimokančiųjų. Neformaliajame vaikų ir suaugusiųjų švietime taip pat susiduriama maža paklausa, todėl nėra potencialo generuoti papildomas pajamas. Mokslo srityje finansinių priemonių taikymo galimybių neidentifikuota¹³.

Europos Komisija skatina valstybes nares taikyti inovatyvius finansavimo metodus švietime, įtraukiant daugiau privačių partnerių ir taikant finansinės inžinerijos priemones bei rekomenduoja pasinaudoti Europos Komisijos programos užimtumui ir socialinėms inovacijoms skatinti (EaSI) garantijų fondu. Tačiau kaip galimų naujų finansinių priemonių pavyzdys pateikiamas tik socialinių poveikių obligacijų taikymas¹⁴, tad galima teigti, kad tai kol kas vienintelis sėkmingai Europoje jau pradėtas taikyti modelis ir kiti inovatyvūs būdai dar nebuvo sėkmingai įgyvendinti. Todėl rekomenduojama naujuoju ES programavimo laikotarpiu švietimo srityje skirti didelę dėmesį galimų socialinių inovacijų partnerių paieškai ir įgyvendinti socialinio poveikio obligacijų pilotinius projektus.

Mokslo srityje finansiniai instrumentai (investicijos į kapitalą) taikomi komercializuojant mokslo produkciją, kuriant atžalines (angl. spin-off) įmones. Lietuvoje atžalinėms įmonėms teikiama parama per įvairias konkursines priemones, pavyzdžiui administruojamas ŠMSM ir Mokslo ir technologijų agentūros (MITA)¹⁵, universitetų¹⁶, INVEGA¹⁷ ir kt., tačiau nėra nuolatinio, valstybės mastu valdomo fondo, kuris kasmet reikšmingai prisidėtų prie atžalinių įmonių aukštojo mokslo įstaigose kūrimosi. Tokio pobūdžio fondas veikia Suomijoje ir yra laikomas gerąja praktika dėl reikšmingo prisidėjimo prie atžalinių įmonių sėkmės.

Valstybei priklausanti įmonė Suomijos techninių tyrimų centras (toliau – VTT) yra atskaitinga Suomijos darbo ir ekonomikos ministerijai, o šios organizacijos valdybą sudaro verslo ir universitetų atstovai. Centras atlieka dvejopas funkcijas – atlieka technologinius mokslinius tyrimus (70 proc. darbuotojų yra mokslininkai) bei remia kitų organizacijų atliekamus tyrimus, žinioms imlaus verslo vystymą. 2019 m. įmonė pasiekė 245 mln. Eur apyvartą (valstybinės įplaukos siekia tik apie 30 proc., o 47 proc. pajamų

¹² BGI Consulting. Finansinių priemonių taikymo, jas derinant su kitomis viešosiomis intervencijomis, gebėjimų stiprinimas, 2018. Prieiga per internetą: https://pplietuva.lt/uploads/documents/files/BGI_Galutin%C4%97%20ataskaita_LT_Finansini%C5%B3%20priemoni%C5%B3%20taikymo,%20jas%20derinant%20su%20kitomis%20vie%C5%A1osiomis%20intervencijomis,%20geb%C4%97jim%C5%B3%20stiprinimas.pdf

¹³ Ten pat, 240-248

¹⁴ ETUC-CEEP-EFEE-ETUCE PROJECT. Investment in Education and Training Trends and Challenges, The Role of EU Policies and Financing from the Perspective of European and National Social Partners, 2017. Prieiga per internetą: https://www.csee-etu.org/images/attachments/investment_in_education_and_training-etuc-ceed-0.pdf 14

¹⁵ <https://mita.lrv.lt/lt/naujienu/moksliniu-tyrimu-rezultatams-komercinti-2-mln-euru>

¹⁶ <https://www.vu.lt/mokslas/mokslas-verslui/verslumai#investavimas-i-atzalines-imones>

¹⁷ <https://invega.lt/lt/rizikos-kapitalo-investicijos/ankstyvos-stadijos-ir-pletros-fondas-i/>

gaunama iš užsienio kompanijų, likusios lėšos – iš vietinių kompanijų perkamų paslaugų, investicinės grąžos ir kt.¹⁸

2010 m. STTC įkūrė dukterinę įmonę VTT Ventures, kurią sudarė investavimo ir technologijų profesionalai, kurie atrinko ir investavo (bei pritraukė išorines investicijas) į 22 įmones nuo 2010 iki 2019 metų (iš jų net 19 išliko ir buvo išvystytos į sėkmingai veikiančius verslus). VTT Ventures bendradarbiauja su verslumo skatinimo agentūra Business Finland, kuri pagal mokslų rezultatams komercinti skirtą programą „Research to Business“ prisideda finansavimu (vienas vidutinis šios programos projektas vertas 400-500 tūkst. Eur, 70 proc. skiria Business Finland, o 30 proc. – tyrimų įstaiga (universitetai ar VTT). VTT vykdomi šios programos projektai sudaro apie 20 proc. visų Suomijos Business Finland įgyvendinamos programos, pavadintos TUTLI. Reikia pastebėti, kad VTT kaip vienas iš svarbiausių veiklos vertinimo rodiklių yra numatytas sukurtų atžalinių įmonių skaičius, tad lėšas stengiamasi panaudoti kuo tikslingiau aukštųjų technologijų kompanijoms organizacijos viduje užauginti. VTT Ventures remiasi rinkos principais ir sudarant palankias sąlygas mokslininkams investuoja į perspektyvius verslus pritraukiant ir privačius investuotojus. Įprastai VTT Ventures priklauso apie 10-25 proc. atžalinių įmonių akcijų, ši organizacija aktyviai dalyvauja ir atžalinių kompanijų valdybose.

Per 2010-2017 m. VTT atžalinės įmonės pritraukė 82 mln. Eur kapitalo - apie 80 proc. iš išorinių šaltinių. VTT Ventures prisideda ne tik finansavimu, bet ir kita pagalba, pavyzdžiui, ieškant profesionalios komandos verslo vystymui, suteikiant žinias ir kt.

Business Finland programa „Research to business“ suteikia galimybę kreiptis dėl finansavimo bet kuriai aukštojo mokslo / tyrimų įstaigai šalyje (programa nėra skirta privačiam sektoriui), siekiančiai prisidėti prie organizacijos viduje vystomos mokslinės produkcijos komercializavimo. VTT pavyzdys pateiktas kaip geroji praktika, atskleidžianti, kaip sėkmingai institucijos gali pasinaudoti centralizuotu būdu organizuojamo fondo investicijomis.

Aprašant programos veikimo principus, reikia paminėti, kad paraiškas dėl finansavimo organizacijos gali teikti dukart per metus, pagrindžiant ir pristatant savo mokslines idėjas. Bent 40 proc. lėšų turi būti skiriama tiesioginėms komercializavimo veikloms finansuoti (negalima lėšų skirti, pavyzdžiui, verslo plano ar prekės ženklo kūrimui, medžiagų įsigijimui ir pan.)¹⁹. Kiekvienam projektui nustatomi tarpiniai ir galutiniai rodikliai, žymintys komercializavimo stadijas, siejant su komandos plėtojimu, idėjos išvystymu, rinka, finansavimu, intelektine nuosavybe). Jeigu projektai neplėtojami pagal numatytą planą, jie būna sustabdomi²⁰. Projektus vykdančios komandos turi teikti ataskaitas triskart per metus.

Nuo 2013 iki 2017 programa skyrė 129,4 mln. Eur projektams, iš jų daugiausia finansavimo sulaukė didžiausi universitetai ir VTT. Iki šios programos įkūrimo Suomijos švietimo ir kultūros ministerija buvo kritikuojama dėl skiriamo finansavimo aukštojo mokslo įstaigoms nesiejimo su mokslo ir tyrimų rezultatais²¹, o ši programa leidžia tikslingai finansuoti įstaigas, kurios siekia konkrečių, su mokslinės produkcijos komercializavimu ir atžalinių įmonių kūrimu susijusių tikslų. Atliktas programos vertinimas atskleidė, kad ši programa yra pagrindinė ir svarbiausia nacionaliniu mastu, be jos dauguma komercializacijos projektų nebūtų galėję būti įgyvendinti ir fondas reikšmingai prisidėjo prie mokslinės

¹⁸ Deschryvere, M. M. Kumpulainen and L. Rosso (2019), “The promotion of spin-off activities through VTT Ltd and VTT Ventures Ltd, Finland: Case study contribution to the OECD TIP Knowledge Transfer and Policies project”

¹⁹ <https://www.businessfinland.fi/en/for-finnish-customers/services/funding/cooperation-between-companies-and-research-organizations/research-to-business>

²⁰ https://www.businessfinland.fi/48fea6/globalassets/finnish-customers/01-funding/04-research-organization/research-to-business_en_260121.pdf

²¹ <https://stip.oecd.org/assets/TKKT/CaseStudies/8.pdf>

produkcijos komercializavimo šalyje, todėl šis modelis laikytinas gerąja praktika, kurią galimą pritaikyti ir kitose valstybėse.

3 Išvados ir rekomendacijos

Atlikus inovatyvių finansinių priemonių taikymo švietimo ir mokslo srityse apžvalgą nustatyta, kad jų taikymo galimybės yra ribotos, o pagrindinė sritis, tinkama tokio pobūdžio investicijoms yra socialinio poveikio obligacijos. Kitos finansinės priemonės nėra tinkamos švietimo ir mokslo sritims dėl mažo ar nesančio jų pelningumo. Europos Komisija, skatindama naudoti inovatyvias finansines priemones švietimo ir mokslo srityse taip pat išskiria socialinio poveikio obligacijas ir šiam tikslui skirtus ES fondus. Toliau esančioje lentelėje aprašyti siūlymai, nukreipti į socialinio poveikio obligacijų taikymą Lietuvoje bei pasiūlytas alternatyvus būdas paremti atžalinių įmonių steigimą Lietuvoje.

3 lentelė. „Žinok tai“ rekomendacijos

Nr.	Problema ar iššūkis	Strateginiai siūlymai / rekomendacijos	Rekomendacijos tipas	Rekomendacijos paskirtis
1.	Vaikų rezultatai nulemiami jų SEK konteksto Priklausomai nuo to, kokiame reikalinga atsižvelgti į „Kurk Lietuvai“ atliktą SEK kontekste vaikai auga, galimybių studiją ir identifikuoti projektus skiriasi vaikų amžius, kai gebančias ir norinčias įgyvendinti pradedamos lankyti institucijas. Remiantis užsienio patirtimi, ikimokyklinio ir (ar) pagrindinės tarpininkės ir investuojančios priešmokyklinio ugdymo įstaigos, institucijos projektuose buvo ne pelno jų galimybės mokytis namuose, siekiančios organizacijos ir turto valdymo dalyvauti neformaliojo švietimo bankai, todėl joms turėtų būti skiriamas veiklose. Tai nulemia ir skirtingus didžiausias dėmesys. vaikų rezultatus bei pasirinkimą tęsti tobulėjimą AM įstaigose.	Siekiant išnagrinėti galimybes taikyti socialinio poveikio obligacijas Lietuvoje Siūloma įgyvendinti projektus, kurie būtų nukreipti į vaikų mokymosi rezultatų gerinimą, savijautos gerinimą, ugdymo ciklo tęstinumą ypač orientuojantis į vaikus iš socialiai remtinių šeimų. Taip pat siūlomos intervencijos padedant vaikams kasdienėse švietimo veiklose, teikiant emocinę ir psichologinę pagalbą, įgyvendinant šeimų partnerių modelius, pasitelkiant socialinės globos ir kitus specialistus. Planuojant poveikio rodiklius siūloma remtis kitų šalių (Portugalijos, Suomijos) pavyzdžiais ir naudojama metodika bei tiesiogiai konsultuotis formuojant tikslus ir numatomus rezultatus. Reikalinga įvertinti, ar investicijoms į socialinio poveikio obligacijas nėra mokestinių kliūčių ir ar galimos taikyti mokestinės lengvatos.	„Žinok tai“	Prisidėti prie Veiksmų programoje numatyto uždavinio „Didinti švietimo prieinamumą sudarant vienodas galimybes gauti kokybiškas ir įtraukias švietimo ir mokymo paslaugas“ įgyvendinimo

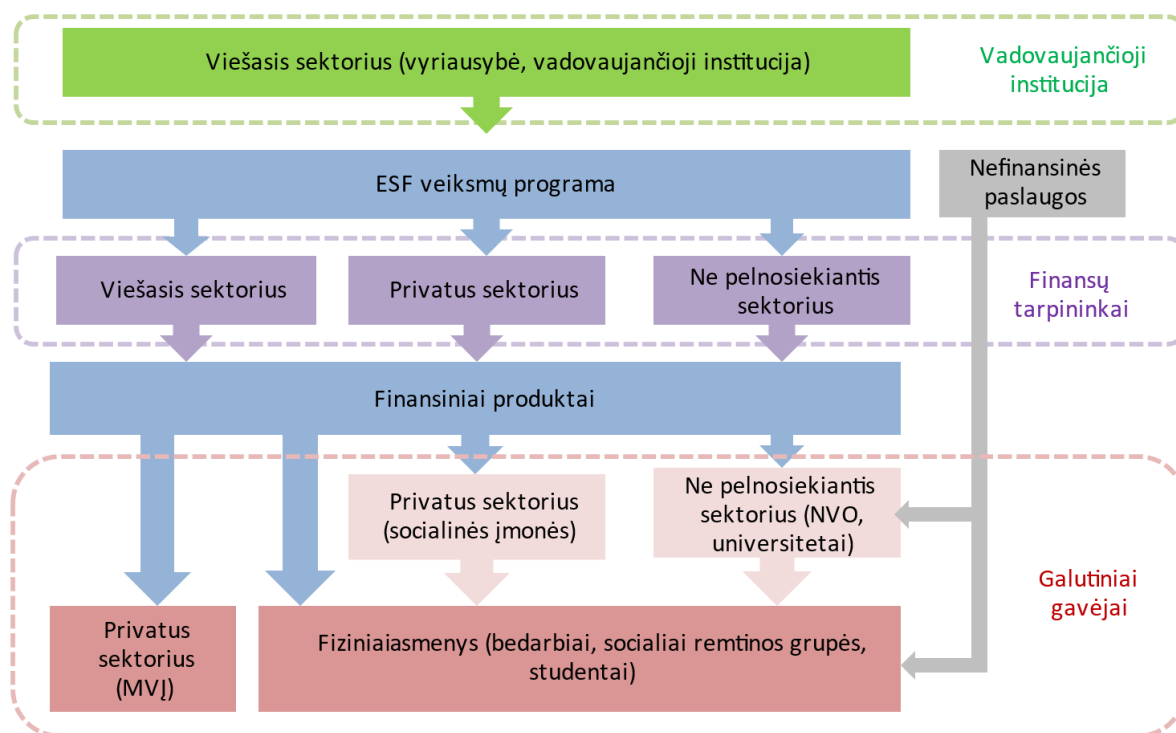
2. Nepakankamas šalies inovacinis potencialas ir fragmentuota parama mokslinės produkcijos komercializavimui Siūloma apsvarstyti atžalinių įmonių „Žinok tai“ kūrimosi skatinimą fondą, kuriuo galėtų pasinaudoti bet kurios viešosios, tyrimus atliekančios ir komercializuoti savo Lietuvoje nėra pakankamą produkciją potencialą turinčios įstaigos. nuolatinių finansinių instrumentų remti atžalinių Fondas / programa turėtų būti susieti su įmonių steigimasi konkrečiais pažangos rodikliais, tokiais kaip universitetuose ar kitose mokslo sukurtų atžalinių įmonių skaičius, ir tyrimų įstaigose. Fondus turi pritrauktas išorinis finansavimas, pavienės institucijos arba jie komercializuotų produktų skaičius ir kt. įgyvendinami laikinai, projektiniu principu, neužtikrinant Fondą galėtų valdyti valstybei priklausanti reikšmingo dydžio investicijų. verslo paramos organizacija, jau turinti panašios patirties (pavyzdžiui, Invega, MITA ar kt.).	Prisidėti prie Veiksmų programoje numatyto uždavinio „Stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacinius pajėgumus, diegti pažangiąsias technologijas“

Šaltinis: sudaryta Projekto vykdytojo

Ataskaitą rengė Agnieszka Śnieżek, Małgorzata Zub Ieva Girdvainienė ir Justinas Martinkus.

1 Priedas. Finansavimo mechanizmuose galintys dalyvauti subjektai

ES ir ESF sistemoje dalyvauja daugybė dalyvių: galutiniai gavėjai, investuotojai ir finansiniai tarpininkai, taip pat politikos formuotojai.

4 paveikslas. Pagrindiniai finansinių priemonių dalyviai

Šaltinis: Europos socialinio fondo finansinių priemonių pristatymas, Europos Komisijos Užimtumo, socialinių reikalų ir įtraukties generalinis direktoratas